

Juróom-ñaar fukki at yi Tuur fàttewoon

Jeff Pippenger

2023-08-12

Juróom-ñaar fukki at yuñ fatte Tyre

Yépp yonni ci yonent yi dañuy jàppale mujjug àddina.

“Benn yonent yu magi waxoon nañu gën a jëm ci sunu jamono gii ba ci seen bopp jamono, ba tax na seen waxu yégle bi di jariñal nun tey. ‘Lépp lii daldi woon ci ñoom ngir nekk misaal ci sunuy kanam; te bindees na ko ngir sunuy xelal, nun ñi mujjug àddina ji dikkël.’ 1 Corinthians 10:11. ‘Du woon ci seen bopp lañu doon liggéey, waaye ci nun lañu doon liggéey ci mbir yi nu léegi yégal, jaarale ko ci ñi leen yégle xebaar bu baax bi, ci Xel mu Sell mi jóge asamaan; te mbir yooyu malaaka yi sax bëgg a settu ci seen biir.’ 1 Peter 1:12....

“Biibël bi dajale na teyeefam yi, te boole leen benn ngir maas gu mujj gii. Bépp xew-xew bu mag ak bépp jëf ju sell ci jaar-jaari Kóllère gu Yàgg ga amoon na, te am na ba tey, di dellusi ci jàngoro yiir kërceen bi ci fan yu mujj yii.” Selected Messages, book 3, 338, 339.

Lépp yi téerey Biibël bi dafa jeex ci téereb Peeñ mi.

«Ci Kàddug Yàlla yépp dajaloo te jeex ci Mbirum Peeñ mi.» Acts of the Apostles, 585.

Bataaxal bu mujj bi ci artu waasi addina si ñu leen di artu moom, ñu ko xamale na ci Peeñu atum fukk ak juróom-ñett.

Gannaaw loolu gis naa beneen malaaka mu wàcce asamaan, yor kàttan gu réy; te ndëpp mi leer ak ndamuam. Mu woo ak baat bu réy bu dëgër, naan: “Babilon bu mag bi daanu na, daanu na, te mu nekk kërug rab yi, ak dëkkub bépp xel mu ñaaw, ak paañub bépp picc mu sellul te ñaaw. Ndax xeet yépp naan nañu ci biiñu merum ay njaaloom, te buur yu àddina si njaaloowoon nañu ak moom, te jaaykat yi ci àddina si bareel nañu alal ci ngëneelug ay xéewëlam yu bare.” Peeñu Yowaana 18:1–3.

Wax ji nekk “Babilon bu mag bi” dafay tegtal Kàngam Katolik Room, te ci Esayi saar ñaar-fukk ak ñett “Babilon bu mag bi” dees na ko fésal ni Tir.

Yeenub Tir. Yéen gaal yu Tarsis, jooyleen, ndaxte ñu ko yàq na, ba noppi këru desul, duggeentu amul; jële nañu leen xibaar gi ca réewum Kittim. Neleen dal te noppi, yéen dëkkkat dunu bi; yaw mi jaaykat yu Sidon, yiy jàll géej, feesaloon nañu la. Te ca ndox mu bare, peppin Sikor, ngóobug dex gi, mooy woon ay dencam; te mu doonoon péncum xeeti xeet yi. Ruslul, yaw Sidon; ndaxte géej gi wax na, kàttanu géej gi sax nee: “Man mettituma ngir jur, te juruma doom; xooluma góor-gu-ndaw yi, te yaruma janq yi.” Ni ñu metti bu ñu dégge xibaaru Misra, noonu lañuy metti lool bu ñu dégge xibaaru Tir. Jàllleen dem Tarsis; jooyleen, yéen dëkkkat dunu bi. Ndax kii mooy seen dëkk bu bég, bi njàlbéenam jógee ay fan yu yàgg-a-yàgg? Ay tànkam lañuy yóbbu ba fu sore ngir mu dëkkuwaay. Ana ku fexe pexe mii ci kaw Tir, dëkk bi di sol buur, bi ay jaaykatam di buur, te ay sacckatam di ñi ñu màggal ci suuf si? Aji Boroom gàngoor yi moo ko dogal, ngir toroxal réyréylu bépp ndam, te yóbbu ci suufeeku ñi ñu màggal

yépp ci suuf si. Jállal sa réew ni dex, yaw jigéenu Tarsis; doole amulati. Mu yókk na loxoom ci kaw géej, mu yëngal nguur yi; Aji Boroom joxe na ndigal ci kaw dëkk buy jënd di jaay, ngir alag ay tataam yu dëgër. Mu ne: “Dootuloo bégati, yaw janq ju ñu sonal, doom ju jigéen ju Sidon; jogal, jáll dem Kittim; fa sax du la am noppaliku.” Xoolal réewu Kalde yi; xeet woowu nekkoonul, ba ker Assur sampal ko ñi dëkk ci màndiñ mi. Ñu taxawal ay toweram, ñu yékkati ay kër yu magam; te mu yóbbu ko ca yàquwaay. Yéen gaal yu Tarsis, jooyleen, ndaxte seen kàttan yàqu na. Te dina am ca bés booba ne, dees na fàtte Tir diirub juróom-ñaar-fukk at, ni ay fanu benn buur; gannaaw jeexital juróom-ñaar-fukk at yooyu, Tir dina woy ni jigéen ju di soxna. Jàppal xalam, wër dëkk ba, yaw soxna si ñu fàtte; defal taalif yu neex, woyal woy yu bare, ngir ñu fàttali la. Te dina am gannaaw jeexital juróom-ñaar-fukk at yooyu ne, Aji Boroom dina seeti Tir, te mu dellu ca peyam, te dina soxnaal ak bépp nguurug àddina ci kaw suuf si. Waaye jaayam ak peyam dina doon lu sellaloo Aji Boroom; deesuko denc, te deesuko dajale, ndaxte jaayam dina nekk ñi dëkk fa kanam Aji Boroom, ngir ñu lekk ba suur, te ngir ay yére yu sax. Esayi 23:1–18.

Sœur White bind na ne: “Lépp luy xew-xewu mag yi ak jëf yu réy te di lu tedd ci taarixu Testament Bu Yàgg bi am nañu, te dañuy dellu di am ci kërceen gi ci fan yu mujj yii.”

Esayi fanweer ak ñett wax na ci jëfandikookat yu wax ci àddina bi diggante Mbooloom Xeet yi, Pape bi, Etazini ak Lislamm. Ngir xam dëgg yii, war nañu teg leeral benn ay misaal yu nekk ci saar bi, ni Ko xel mu Sell mi waxe ko. Bu ñu tekkee misaal yi, toftalinu xew-xew yi dafay leer bu baax. Misaal yi nekk ci saar bi te soxla nga ñu faram ci njàngale gu wër ankoroo yu yii di:

Yëg bi, Tir, jigéenu jaaykat bi, Asiriyaankat bi, suufu Kalde yi, kër yu kawe yi ak palàasi yi, Tarsis, askanu Sixor, suufu Kittim, Sidon, dëkkub jaaykat yi, xibaaru Misra ak xibaaru Tir, jooy gu metti gi, doom ju jigéen ji, juróom-ñaar-fukk at, fan yu benn buur, fàtte, ak fàttaliku

Kàddu biñ wax ne “yéén” ci benn kàddug waajal bi jëkk moo xamle ab yégleb alag ci kaw nguurug Tir.

Yebóot bi: H4853—Jóge ci H5375; yebóot; bu gaaroon, galag, walla (ci anam gu xel) yebóotug portorage; ci taalif, wax ju ñuy wax, li gën a doon àtteb musiba, rawatina woy; ci xel, bëgg-bëgg: – yebóot, yóbbu, waxu yonent, X ñoo ko teg, woy, galag.

Yëf Tyre mooy benn ci bari xaaj yu nekk ci Biibël bi, fu ñu jàppale fay àtteb mujjug kanamug kaniis gu Room gu Katolik. “Yëf” ci ni ñuy ko jëfandikoo ak ci ni ñu koy tekki, mooy ab waxu Yàlla, te ci li gën a bare mooy waxu musiba. Am na fukk ak benn i “yëf” ci Esayi, te juróom-ñett yoon baat bi jëfandikoo nañu ko ngir melal yëf buy ñu yékkati ci gati yi. Fukk ak benn yoon yu baat bi “yëf” di wone waxu musiba mooy Esayi 13:1; 15:1; 17:1; 19:1; 21:1, 11, 13; 22:1; 30:6 ak, lu leer, saraxalekat ñaar-fukk ak ñett fa nu fekk yëfu Tyre. Dafay am njariñ ñu boole benn yoon bépp waxi musiba yi Esayi wax, ngir seet ba xam kàttan gii ngay tegtal ci fan yu mujj yi. Fukk ak benn i waxi musiba yu am solo yooyu jafe na leen laaj ci benn yoon, moo tax dinaa joxe ab tekki bu gàtt bu bépp waxu musiba, ngir teg leeral ci saraxalekat ñaar-fukk ak ñett.

Ci ñaareelu fukki saar bi ak benn, kàddug yégleb alag bi ci Babilon mooy Babilon bu bees bi ci mujju àddina, muy jigéenu njaalookat bu Room, mi itam ñu nettali ci ñaareelu fukki saar bi ak

juróom-ñaari ci téereb Peeñu gi.

Noonu benn malaaka yi juróom-ñaariñ ñi yoroon juróom-ñaariñ bëñ yi ñëw, wax ak man ne ma: «Ñëwal fii; dinaa la won attec jigéen ju ñaaw ju mag jii toog ci kaw ndox yu bare yi; moom la buur yi ci suuf si def ak njaloo, te waa suuf si mândi ak biiñu njaloom.» Noonu yóbbu ma ci Xel mi ca mândiñ ma; te gis naa jigéen ju toog ci kaw rab wu xonq, fees dell ak tur yu xas Yàlla, am juróom-ñaariñ bopp ak fukki wàll. Jigéen ja soloon na mbubb mu xonq-cuur ak xonq, te taaru ak wurus ak doj yu tedd ak per, yor kaasu wurus ci loxoom, fees dell ak lu bon ak sobey njaloom. Te ci jëfrontam amoon na tur bu ñu bind: «SUTURA, BABILON BU MAG BI, NDEYU JIGEEN YU ÑAAW YI AK YËF YU BON YI CI SUUF SI.» Peeñu Yoxaan 17:1–5.

Dama maa jéexal tuuti. Njariñu njàngum waxu yonent bi ci mbirum Tir, ci mujj, mooy méngale jaar-jaaru yonent bu États-Unis ak bu kërceenug Adventiste du Septième Jour. Dañuy wone ne nguurug États-Unis mooy benn geenu mbëj mi mel ni xar mi nekk ci Apocalypse fukk ak ñett, te Protestantisma bi génn ci Jamono Ju Lëndëm ji mooy beneen geenu gi. Geenu Protestantisma bi nekkoon Millerite Adventism ba ca jamonoy bi Protestants yu États-Unis bañee yégleb malaaka bi jëkk. Bu loolu taxawee, dañuy wone ne jaar-jaaru geenu Protestant bi ak jaar-jaaru geenu Républicain bi dañuy dawandoo ak seen bopp te am nañ ay melokaani yonent yu méngoo. Ndax, ci gëm-gëm, ñoom ñaar ñépp a ngi ci benn mbëj, loolu di wone ne ñaari geenu yaa ngi dëkkandoo ci benn jamono. Dinaa melaxal benn misaal ci boobu dawandikoo bu nekk ci diggante geeni kërce ak nguur ci États-Unis. Ñoom ñaar ñépp dañuy “fàtte” ci seen anam.

Esayi 23 mooy noppi na taxawaayu yonent bi ne doole baapal bi dees na ko fàtte ñaar-fukk ak juróom-ñaar at, te ci ñaari-fukk ak juróom-ñaar at yooyu tegu ci misaal, nit ñi dañuy fàtte baapal bi ak lu tax Jamonoy Lëndëm ñi koy wax Jamonoy Lëndëm. Motto bu benn kaatant bu Protestant yi mooy bi ñu tasoo ak kërceen Katolik bi mooy: Biibël bi, te Biibël bi rekk. Dañoo fàtte ne Biibël bi moo nu xamal ku baapal bi di dëgg-dëgg. Dañoo fàtte yégle bi ñu tëj ci binde bu sell bi ñu dénk woon, te ñuy wax ne ñoom ñoo di ay sàmm yu mag yu koy aar.

“Ñi ñëw ci njàngum kàddu bi ba jaaxle, te duñu gis li antikrist di tekki, faw dinañu taxaw ci wetu antikrist. Léegi amul waxtu ngir nu boole sunu bopp ak àddina. Daniel mooy taxaw ci wàllam ak ci berabam. War nañu xam waxi wax yu Daniel ak Yowaana. Ñoom dañuy firndeelante seen bopp. Ñoom dañuy jox àddina dëgg yu kenn ku nekk war a xam. Waxi wax yii war nañu nekk seede ci àddina. Jaarale ko ci seeni matug yépp ci fan yii mujj, dinañu leeral seen bopp.” Kress Collection, 105.

Noonu itam, bëñu wax ne bëccëg Réewum-Republiig bi, miy tegtal nguurug Mbootaayu États-Unis, waroon na ne nguur gi bokk ci nit ñi te jariñ nit ñi; waaye itam, waa États-Unis fàtte nañu këyit gu sell gi ñu dénk woon. Këyit googu gu sell mooy Constitution of the United States, te mândarga nguur ga ñu tabaxoon ngir mu nekku ngir nit ñi mooy tasare diggante kërceen ak nguur. Fàtte nañu ndigalu Constitution bi ñu dénk woon, te ñoom ci seen bopp daan nañu wax ne ñooy aji sàmmam.

“Te nañu fàttaliku ne, mooy mbokku Rom ne mënul soppeeku. Tekkiin yu Gregory VII ak Innocent III, ñoo tey itam di tekkiini Mbooloom Katolik bu Rom. Te bu amoon rekk kàttan, dina leen jëfe ak doole ju mel ni ci at-yoon yu weesu. Protestaa yi xamuwuñu bu baax li ñuy def, bu ñuy jébbal nangu ndimbal Rom ci liggéeyu yékkati Bésub-Dimbal. Bi ñuy sax ci matal seen mébet, Rom moom dafay fexeel delloo ay dooleem, ba feyy ci nguuram gu réy ga mu yàqu woon. Bu benn yoonu taxaw ci Réewum Iniw di Etazuni ne mbooloo mën na jëfandikoo walla yor dooley réew mi; ne ñu mën na sàkku toppal yëngu-yëngu diine ci yooni àddina; ci gàttal, ne sañ-sañu mbooloo ak réew war na noot xel ak yéene nit, ndamum Rom ci réew mii dina wóor.”

“Kàddu Yàlla artu na ci musiba gu bëgg a xëy; bu ñu bañee déglu artu woowu, àddina protestante bi dina xam li Rom bëggoon ci dëgg-dëgg, waaye bu yàgg ba mu weesu ngir rëcc ci sëq bi. Moom, ci sutura te ci noppi, muy màgg ci kàttan. Ay njàngaleem di joxe seen doole ci kër yu bind yoon, ci yëngu-yënguy mboolooy gëmkat yi, ak ci xol yi nit ñi. Muy dajale ay tabax yu kawe te réy, yu ay barab yu nëbbu nekk ci seen biir, fa ay fitnaam yu njëkk di dellu ci. Ci sutura te kenn xamul, muy gëna dëgërël ay dooleem ngir matal ay mébétam boppam bu waxtu jotee ngir mu dóor. Lépp lu mu bëgg mooy suufu gu mu man a taxaw ci kaw, te loolu nag dees ko may ba noppi. Fi ak kanam dinañu gis te dinañu yég li mbirum Rom ak i nitam di jëm. Ku gëm te topp Kàddu Yàlla, loolu dina ko indi ñaawal ak fitna.” The Great Controversy, 581.

Bu fekkee beneen diksyoner buñu génne woon bala 1950, te nga seet ci baat yi “jigéen ju sol xonq” walla benn soppikoom ci wax ju Jóotu ndaw ñaareel fukki ñaar ci Peeñ mi, kon képp ku ci nekk ci diksyoner yooyu bala 1950, dañuy wax ne kërg yoonu Room Katolik mooy jigéen ju di njalooj ji ci Peeñ mi, Jóotu fukki ñaar. États-Unis, rab wu dëkk suuf wu ñaari geñ ci Jóotu fukki ñett, fàtte na jamono jëm kanamam, bu dee geñu Protestantisma walla geñu Republicanisma. Ñaari mbooloo yii ñoom ñëpp ci bàyyikooñu nañu ci naxar ci nootug diine gu pàppaas bi ak nootug politig bu buur ya doon taxawal, walla ni Biibël bi waxe, buur yi “def njaloo ak moom.” Bala nu jël Isaaya ñaar-fukk ak ñett, dinañu jox ab xool bu gàtt ci beneen fukki yoon yi Isaaya tuddee “kàddu alkande,” ndax ñëpp ñaar-fukk ak benn “yëf yu diis” yi, loolu lañu doon.

Esayi bés ñatt fukk ak ñett mooy yëgleb Babilon ci “fan yu mujj yi.” Babilon, doonte ne Kàttig bu Katolig moo koy yor te di ko jiite ci fan yu mujj yi, dafay am ñetti doole yu àddina ji jiite ba ca Armagedon ci ñettelu fukk ak juróom-benn saraxetu Révélation. Ci kàddug wax ci alkande gu Esayi 13 gi, biy yëgle bàkkaar ak texe ci Babilon bu jamono jii, ñetti doole a fa teewoo: Babilon, Lusifeer ak Asiri; ñuy teewlu rab wi (Asiri), njaay mi (Lusifeer) ak yonent bu dëggul bi (Babilon). Asiri ak Babilon ñoo nekkoon ñaari doole yu yàq te Yàlla jëfandikoo ngir mbugal Israayil gu mag gi; Asiri moo njëkk, jël fukk gi ak ñaari xeetu bëj-gànnar yi ca njaam ga, te gannaaw loolu Babilon jël ñaari xeet yi dëkk Yuda ca bëj-saalum.

Israyel mooy xar mu tasaaroo la; gaayi rab yi dañu ko dàqal. Bu njëkk buur Asiri moo ko lekk; te mujj Nebukadnesar, buur Babilon bii, dafa damm ay yaxam. Moo tax ni Boroom gàngoor yi, Yàlla Israyel, waxe: Gisal, dinaa mbugal buur Babilon ak suufam, ni ma mbugale woon buur Asiri. Yereimi 50:17, 18.

Ŋaata, Asiri mooñ na fukk kabila yu bëj-sin yi Israyil, jël leen ci njaam; gannaaw gi, Babilon moo jël ñaari kabila yu bëj-sin yi Yuda, jël leen itam ci njaam. Ñaari njël gi yépp dafa doon matug wax ji ci Lewit gu ñaar-fukk ak juróom-benn bi wax ne “juróom-ñaar yoon.” “Juróom-ñaar yoon” yi ci Lewit mooy ab “yonent gu jëm ci waxtu” gu njëkk ga William Miller gis, te mooy wone ne, bi Asiri jàppée kabila yu bëj-sin yi, loolu mooy tàmbaliw tasaare bu sax di dem diirub ñaari junni ak juróom-ñaar téeméer ak ñaar-fukk at. Waxtu woowu tàmbalee na ca seen njël ga ci atum 723 ba laata Kirist, te mujje ca “waxtuw mujj” wa ci 1798. Kabila yu bëj-sin yi ci bëj-gannaar, Babilon moo leen jël ci atum 677 ba laata Kirist, di tàmbali “juróom-ñaar yoon” yi jëm ci Yuda, yi yamoon ca benn bérab bi ak yonentub 2300 at yi nekk ci Daniel juróom-ñett aaya ñent, ci 22 Oktoobar 1844. Asiri ak Babilon dañoo matale woon benn mébet ci mbugal jëm ci ngëmadi doxalin askanu Yàlla, waaye mbugal moomu, Asiri moo ko njëkka yëngal, te mu topp ci Babilon.

Ci diggante yonent ñaari doole yi ci saar bi fukk ak ñett, Babilon mooy nataalu Asiri, ndaxte moom dafa ñëw gannaaw, waaye def na woon jëf ju mel ni jëf ji muy def ci kaw askanu Yàlla.

Ci tereelu fukk, yëggale bi ci kaw Moab mooy ci kaw kërgëm yu Protestaan.

«Njàngale bii ci Moab dafay tegtal mboolooy gëm-gëm yi nekk ni Moab. Duñu taxawoon ci seen bérab bu war, ni ay wottukat yu takku. Duñu jàppalanteek xel yu asamaan yi, dajale seen kàttan gu leen Yàlla may ngir def coobareem, di delloo dooley lëndëm yi ginnaaw, te di jëfandikoo bépp kàttan gu Yàlla jox leen ngir yëngal dëgg ak njubte ci sunu àddina. Am nañu xam-xam bu dëgg bi, waaye jëfe wuñu li ñu xam.» Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 4, 1159.

Mbooloom Protestante bi daanu mooy mboolem gëm-gëm gu sax ci dox ak Boroom bi, ba ca beneen yépp ci Protestantism dawée ndax yégleb malaaka ñaareelu bi. Moab mooy Adventism, geenu Protestante gu daanu gi.

Saar bi fukk ak juróom-ñaar mi jëm na ci Damas, te waxees na ci moom ne dëkk la buñi yóbbu. Dëkk, mandarga la nguur, te nguur gi ñuy yóbbu ci “bés yu mujj yi” mooy Etats-Unis.

Xaaj bu fukk ak juróom-ñett mooy yëgle gu bon ci kaw Misra, te muy màndarga Mbootaayu Xeet yi ak àddina si bépp.

Ñetti ñatt yi ci ay musiba yi ci ay waxi yëgle yu nekk ci saar ñaar-fukk ak benn bi, jëm nañu ci suuf su metti, dëkkuwaayu màndiŋ ma ci bëj-gànnaru bëj-saalum, Dumah ak Arabi. Ñetti waxi yëgle yu musiba yi dañuy won Islam, te lëkkaloo nañu ak ñetti wo yi nekk ci Peeñu 8:13.

Yëgleb alàggu ci ñaar-fukk ak ñaarle bi day woneñee tassaroog Adāwantisiy Laodise yi ak Adāwantisiy Filadelfi yi ca yoonu Dibeer ba.

Ba noppi ci saraxu rab yu bopp ci bëst yu bëj-gànnaru yi, te loolu mooy ñaareelu misaal bu fës ngir wone ngëmadiyoo Adventist yi ci Laodise. Boo dajale lépp saraxi Esayi, lu ni mel dafa jëm ci bépp kilifa gu wax ci yonent ci “fan yu mujj yi.” Damay tànn Esayi ñaar-fukk ak ñett ngir won ne jaar-jaaru États-Unis, ni mu nekk buurug juróomeelu buuru ci yonenti Biibël, di nguur dale ko ci 1798 ba ca yoonu Dibéer.

Ndaxte “kenn ci yonent yu yàgg ya waxul woon lu gën a jëm ci jamonoam bopp, waaye ci sunu jamono, ba tax na seen kàddug wax ci kanam nekk dooleel ngir nun,” kon bépp waxu yonent jublu na ci xew-xew yi di ame ci mujju àddina. Dëgg googu, booleek dëgg bi ne “téere yu Bibil bi yépp dajé te mujj” ci téereb Peeñ mi, daldi tax Téereb Peeñ mi nekk buntu tegtal ngir ràññee seede yonent yi ci mbirum xew-xew yi ci mujju àddina.

Ci saraxaleelu Kàddug Yàlla, gis nañu jigéen ju ndawul ju mag ji di njaalook ak buur yi ci suuf, ak àtteb mujjam.

Noonu benn ci juróom-ñaari malaaka ya yoroon juróom-ñaari koppi ya ñëw wax ak man ne ma: «Ñëwal fii; dinaa la won mbugalu jigéen ju bon ju mag, ji toog ci kaw ndox yu bari, te buur yi ci suuf si def nañu ak moom njaaloo, te waa suuf si màndi ak biiñu njaaloom.» Peeñu Yàlla 17:1, 2

Yonent yi duñu bàyyi seen bopp ci jàppante muk.

Te xelu yonent yi mi ngi topp yonent yi. Ndaxte Yàlla du boroom jaxasoo, waaye mooy boroom jàmm, ni ko nekke ci mboolem kërki yi yu gaayi Yàlla. 1 Korent 14:32, 33.

Ci mujjug àddina, “atte njubum jigéen ju mag juy ganc te toog ci kaw ndox yu bare,” moom jigéen ju mag ji “bu buur yi ci suuf dëkke dañoo def njaaloo ak moom,” jigéen ju mag ji def ne “waa àddina” màndi “ak biiñu njaaloom;” Esayi bind na ko ni “ndey-ju-ganc” ji ñu fàtte “fan yu benn buur,” walla juróom-ñaar-fukk at yu yonent. Bu juróom-ñaar-fukk at yooyu mattee, Tir “dina def njaaloo ak mboolem nguur yi ci àddina si.” Ndey-ju-ganc ji Esayi wax mooy jigéen ju mag ji Yowaana wax. Ndey-ju-ganc ji Esayi ak jigéen ju ganc ji Yowaana diir mooy ndawsi katolik Room, ndaxte jigéen moy màndarga kërceen ci Kàddu Yàlla.

Jabar yi, suusaluleen seen bopp seen jëkkër yu leen moom, ni ngeen koy defal Boroom bi. Ndaxte jëkkër mooy boppu jabar, ni Kirist itam di boppu kërce gi, te mooy Musalkatu yaram wi. Kon nag, ni kërce gi di toppoo Kirist, noonu itam na jabar yi topp seen jëkkër ci lépp. Yéen jëkkër yi, sopp-leen seen jabar, ni Kirist itam sopp-e kërce gi ba joxe boppam ndax moom, ngir sellal ko te setal ko ci sangu ndox mu ànd ak Kàddu gi, ngir man koo taxawal ci kanamam muy kërce gu tedd, gu amul benn tuuma, mbaa benn xott, mbaa leneen lu ni mel; waaye ngir mu doon gu sell te amul benn gakk. Noonu la góor yi war a sopp seen jabar ni seen yaram ci seen bopp. Ku sopp sa jabar, sa bopp la sopp. Ndaxte amul kenn ku mas a bañ sa yaram; waaye day ko yar te fonk ko, ni Boroom bi itam di defal kërce gi. Ndaxte nun ay céram lañu ci yaramam, ci suufam, te ci yaxam. Loolu moo tax góor dina bàyyi baayam ak ndeyam, taq ci jabaram, ñoom ñaar di nekk benn yaram. Këyit gu réy la lii; waaye maa ngi wax ci mbirum Kirist ak kërce gi. Waaye nak, ku nekk ci yéen na sopp jabaram ni boppam, te jabar itam na ragal jëkkëram. Efees 5:22–33.

Ndaw Póol mi di ndawum Yàlla xamale ne kërceenug Kirist dañoo koy melal ci waxu yonent yi ni jigéen. Kon nag, jigéen ci waxu yonent mooy kërceen, waaye kërceenug Kirist “sell na te amul benn sikk.” Kërceen gu sellul dees na ko melal ni jigéen ju sellul; moo tax Esayi tudde ko njaaloo, te Yowaana tudde ko jigéenu ndaw. Ñoom dañuy tegtal papaas bi ni jigéenu ndaw, te kërceenug Yàlla mooy janq bu set.

Ndaxte dama leen bëgg ak bëgg gu sell gu jóge ci Yàlla; ndaxte dama leen jox benn góor rekk, ngir ma man a wone leen Kirist ni janq bu set, bu teey. 2 Korent 11:2.

Daxul Yàlla rekkul a ñu misaale ni ab janq bu set, waaye itam ñu jébbal ko ci benn jëkkër rekk. Tir ak jigéen ju mag ju ñaw ju Yowaana wax di njaaloo ak buur yi ci suuf si. Kërgëstu Katolig am na jokkoo ak ay góor yu bare, du kenn ku benn. Danyeel xamal na nu ne buur yi ay nguur lañu.

Lii mooy gént gi; te nun dinañu wax tekkiinu ko ci kanam buur bi. Yaw, é buur, yaa di buurub buur yi; ndax Yàlla Aji Asamaan jox na la nguur, kàttan, doole, ak ndam. Te fu nit ñi dëkk fépp, rab yi ci tool yi ak picci asamaan yi, jébbal na leen sa loxo, te def na la nguurkat ci seen kaw yépp. Yaw yaa di boppu wurus wii. Te gannaaw yaw dina taxaw beneen nguur bu gën la suufel, te beneen ñetteelu nguur bu xonq, bu di jiite ci suuf sépp. Te ñeenteelu nguur gi dina am doole ni weñ; ndaxte weñ dafa damm ay xaaj te daan lépp; te ni weñ wi di damm yooyu yépp, noonu la di damm ay xaaj te rébb. Daniel 2:36–40.

Ci ñaareel téereb Daniel, dañuy jëfandikoo te leeral ay nguur yu waxu Yàlla ci kàddug wax ci jamono yi. Bi Daniel di firndeel Nebukadnetsar gént ga, mu xamal ko ne moom mooy boppu wurus bi. Boppu wurus bi buur la, waaye buur dafay tegtal itam ab nguur. Kërgëm Room bu Katolik mooy jigéen ju ndawte ju mag ji di def njaalook ak bépp buur bu àddina si ci mujju juróom-ñaari fukki at yu wax ci jamono yi. Ay buur yooyu tegtal nit lañu, te Tir mooy jigéen ju setul. Jigéen mooy mbooloom gëmkaat yi, ndawte mooy mbooloo mu sellul; góor mooy buur te buur mooy nguur. Jigéen mooy mbooloom gëmkaat yi te buur mooy réew. Jëfandoo gu yoonul gi ci diggante ñaari mbir yii mooy tegtal njaalook gu xel mu sell.

Sàrtu Réewum Bennoo Réewi Amerig mooy benn kéyit bu Yàlla wone te samp ci biir am solo gu mag ne war nañu bàyyi ñaari mbir yii ñu weccoo. Doonte saxtewul nu ba noppi ci jëfandikoo Tir ngir tekki ne mooy kanam Kàngiiise Room Kaatolik, dafa mel ni baax na ci xàjjaat bii nu jëf ci beneen aalam ci Esayi ñaar-fukk ak ñett, miy leeral misaalu góor ak jigéen—kàngiiis ak nguur.

Xooluleen réewum Kalde yi; askan wii nekku woonul, ba keroog Asiriyee ngi ko sosol ñi dëkk ci màndij mi; ñoom taxawal nañu ay kër yu kawe yi, yékkati nañu ay kër-nguuru yi; te mu yóbbu ko ci yàqub. Esayi 23:13.

Ci kàdd gi, Asir mooy ki samp suufug Kaldéen yi te taxawal fa ñaari mbir yii di “tur” ak “palas.” Asir mooy misaal Nimrod, te Kaldéen yi di misaalu njiitu diiney dencukaayu Babilon. “Tur” mooy misaalu kërg Yàlla. Bi Yeesu joxe léebu tolub reseñ bi, Sœur White wax ci léebu boobu nii:

“Ci lépp, boroom kër ga doon na mel ni Yàlla, toolub reseñ ba mooy xeetu Yawut ya, te pakku mi mooy yoonu Yàlla wi doon seen aar. Tuur bi nag, moyoon ndigal bu njëkk ci kër Yàlla ga.”

Desire of Ages, 596.

Asiriye jiitu réewum Kalde yi, ñoom ñoo taxaw ab kërgëm (tóor-tóor) ak ab « kërub buur ». « Kërub buur » day tegtal ab « buur », te buur boobu itam day tegtal nguur. Nguur itam manees na ko tegtale ni ab dëkk.

Noonu wax nag ne: “Ñëwal, na nu tabax ab dëkk ak ab kër gu kaweem di egg ba asamaan; te na nu am tur, ngir bañ a tasaaroo ci kaw suufu àddina sépp.” Génesis 11:4.

“Ñaaxa” ak “këru buur” gi Asiriin tabax, ñoom lañu doon “dëkk” ak “ñaaxa” yi Nimrood tabax.

Seenii yaram dina nekk ci mbedd mi ca dëkk bu mag ba, bi ñuy wax ci ruu mu nekk Sodom ak Misra, fa sunu Boroom itam dañoo ko daajale ci bant. Njálbéen ga 11:8.

Xel mi ñu may ci xel yi dafay wax ne “dëkk bu mag bi” bi nekk ci Peeñu 11 dafay tegu ci nguurug Franse ci jamono ji Njàngatug Révolusionu Franse bi.

«“Dëkk bu mag bi” te seede yi dee ca ay mbeddam ya, te seen yaram yu dee ya ne ca, mooy, “ci wàllu xel,” Misra. Ci xeeti àddina yépp yi téereb Biibël wax, Misra mooy réew mi gën a ñakk kawe ngëm ne Yàlla miy dund am na, te mu gën a bañ a topp ay ndigalam. Amoonul benn buur bu xam ne dafa ñëw ak njambaar gu leer te réy a fexee buntu ci kàttanu Asamaan ni buurub Misra. Bi Musaa indilée ko xibaar bi ci turu Boroom bi, Firawna tontu ak réy-réylu naan: “Kan mooy Yexowa, ba ma dégg baatam te bàyyi Israyil mu dem? Xamuma Yexowa, te itam duma bàyyi Israyil mu dem.” Esóot 5:2, A.R.V. Lii mooy weddi-ne-Yàlla-amul. Te xeet wi Misra di melal dina wax it weddi gu ni mel ci mbirum sañ-sañi Yàlla miy dund, te dina won xel mu mel noonu, di xelub ñakk ngëm ak bañ a dégg. “Dëkk bu mag bi” dees na ko itam méngale, “ci wàllu xel,” ak Sodom. Yàqute Sodom ci jéggi yoonu Yàlla feeñoon na rawatina ci njaaloo. Te bàkkaar boobu it mooy doon benn melokaan mu mag, ba di bu ëpp solo, ci réew mi war a matale li Mbind mi wax.»

“Kon, ci waxi yonent bi, lu jiitu atom 1798, benn doole buy jóge ci Seytaane te am ay melokaanam dina jóg ngir xare ak Biibël bi. Te ci réew mi nga xam ne seede y ñaari seede Yàlla yi dees leen fa noppi noonu, fay feeñ seenul Firawna buy weddi Yàlla ak yàqute Sodom.”

«Bii wax ci, am na matal gu gëna yéeme te baax xel ci jaar-jaari màndargaatu Fräs. Ca yëngu-yëngu Réew mi, ci atom 1793, “àddina déggoo na bu jëkk yoon mbooloom nit, yu juddoo te yaroo ci sivilisasiyon, te jàpp ne am nañu sañ-sañu nguur benn ci réew yi gëna rafet ci Ewrop, yékkati seen baat bu benn ngir weddi dégg gu gëna magg gi ruuhu nit di jot, te bàyyi ci benn xel gëm ak jaamu Yàlla.” —Sir Walter Scott, *Life of Napoleon*, vol. 1, ch. 17. “Fräs mooy reew mi kennam ci àddina bi, ci lu jëm ci moom la bind bu wóor bi desee ne, ni mu nekkee ab réew, mu yékkati loxoom ci ubbiku buntuk bàkkaar ngir fippu ak Aji Sos àddina si. Ay way-xastey Yàlla bari nañu, ay way-weddi ngëm bari nañu itam, te ñu nekkoon ba tey ci Angleter, Almaañ, Espaañ, ak yeneen fu nekk; waaye Fräs moom dafa taxaw boppam ci jaar-jaari àddina, nekk rew mi kenn donj ci ndigalum Mbooloom Aji Def Yoonam, yégle ne Yàlla amul, te ñoom la mbooloom waa dëkk bu mag ba, ak ña bari lool ci yeneen fann, jigéen ni góor, fecc te woy ak mbégte ci nangu yégle bi.” —Blackwood’s Magazine, Novembre, 1870.» The Great Controversy, 269.

“Dëkk bu mag bi” ci Kàddug Yàlla yi nekk ci Peeñu gi fukki-benn benn la doon réewum Farās, mi jállale woon “ndigal bu Jëfandikukatam yu dogal” ngir wax ne Yàlla amul. Ndigal loolu dafa doon wone yëngu-yëngu gu weddi Yàlla, ni ko ñakk dégg in ga Firawna teewaloon. Dëkk bu mag mooy nguur, walla “réew” walla “eta.” Ci Peeñu gi fukki-benn benn, Farās dafa yor ñaari misaal: Misra ak Sodom.

Ñu xamal nañu ne: “Lii mooy ateism, te xeet wi Misra di wone moo war a wax benn weddiin bu mel ni boobu ci yëf-yëfu Yàlla jiy dund, te mu feeñal it benn xel mu mel noonu bu ngëmadi ak défi.” “Dekk bu mag bi” itam ñu koy mengale, “ci wallu xel,” ak Sodom. Yàqute Sodom ci jàll ndigali Yàlla feeñ na rawatina ci safara gannaaw bëgg-bëgg yu bon.

Réew mu mag walla xeetu réewu Farās dañuy ko tegtal ci ay màndarga yu mel ni réew (Misra) ak dëkk (Sodom). Misra “dina wax,” te waxug réew mooy màndargay yooni nguur, du yooni kërceen. Misra mooyoon nguur gi, te Sodom mooyoon kërceen gi; loolu mooy tegtal bi ñu gis ci xaaj bi fukk ak benn ci Peeñu Yàlla.

«Waxu réew mi di “wax” mooy jëfandikoo ay ndigali ak ay dogali boroom yoonu yi ak boroom àtte yi.» The Great Controversy, 442.

Ci téere bu Fésal yu ndaw yi, Yowaana dafa wone xew-xewi Réewulüsoonj Farās ci melokaanu waxu yonent. Réewulüsoonj bi ci boppam joxe na firnde yu bari ci taarix ngir wone dëggug waxi Yowaana yi ci tere boobu. Yowaana waxoon na ko ci kanam; gannaaw ga Réewulüsoonj Farās matal na wax jooju; te gannaaw loolu it, ñoom ñaar—wax jooju ak mataleem ci taarix—dëggal nañu te yamale ak xew-xew yi ci mujjug àddina bi, baat bu bees, su fekke ne réew bu yàq boolees na ak kërgeemmiñ gu yàq. Ci dëgg-dëgg, reylu deret moo topp seetlu bu sellul boobu. Nguuru Yàlla itam dëkk gu mag la.

Noonu mi ci biir ci xel ba ci tund wu réy te kawé, te won ma dëkk boobu réy, Yerusaleem bu sell bi, di waccé asamaan, jóge ci Yàlla. Révélation 21:10.

«Ñewub Boroom kër gi, ni ko fee wone, di am bala céet bi. Céet bi moo tegtal nangu gi Kirist di nangu nguuram. Dëkk bu Sell bi, Yerusaleem bu Bees bi, mi nekk capitale ak tegtal nguur gi, ñu koy wax “jabar ji, jabaru Xar mi.” Malaaka mi ne Yowaana: “Ñewal fii, ma won la jabar ji, jabaru Xar mi.” “Mu yóbbu ma ci Xelum bi,” wax na yonent bi, “te won ma dëkk bu mag boobu, Yerusaleem bu sell bi, mi waccé asamaan, jóge ci Yàlla.” Peeñu gi 21:9, 10.» The Great Controversy, 426.

Ñakkug Nimrod dafa feeñ ci tabaxam këru kawé ak dëkk, te loolu mooy misaal gu wone booloo mbooloom ngëm ak nguur gi ci mujjub àddina, ndax yépp yonent yi wax nañu ci mujjub àddina. Ñakkug Nimrod itam dafa doon yokkute ñakkug Lusifeer, mi bëgg woon a nangu saytu ci mbooloom ngëmu Yàlla ak ci nguurug Yàlla.

Naka nga rottee asamaan, yow Luusifeer, doom ju njëkk ci suba! naka nga dagg ba nekk suuf, yaw miy woyofal xeeti àddina yi! Ndaxte wax nga ci sa xol ne: “Dinaa yéeg asamaan, dinaa yékkati sama gàngune ba weesu biddéewi Yàlla; te it dinaa toog ci tundu ndaje ma, ci wet yu bëj-gànnar; dinaa yéeg ba weesu kawug niiri yi; dinaa mel ni Kawé ji gën a Kawé.” Esayi 14:12–14.

Ni Esayi di wonee bëgg-bëgg yu nëbbu yu xolam Luusifeer ngir nekk “ni Kawé ji gën a Kowe,” mu tegtal ne Luusifeer dafa seet a toog ci ñaari gàngune yu wuute bu baax. Dafay bëgg a “yékat” “gàngunaam ci kaw biddéeyi Yàlla,” te itam “toog ci tundu ndaje mi, ci weti bëj-gànnar.”

Gàngune bi mooy misaalu ndigalu buur bi—mbaa ndigalu réew mi, te “wet yu bëj-gànnaar yi” mooy kër Yàlla gi.

Woyu ak Zabuur ci doom yi Korax. Boroom bi mag na, te yey nañu koo santa lool ci dëkk bu sunu Yàlla, ci tundu sellam. Mu rafet ci berabam, mooy mbégteb suuf si bépp; tundu Siyon, ci wet yu bëj-gànnaar, mooy dëkku Buur bu mag bi. Yàlla xam nañu ko ci ay kër yu kaweem ngir mu nekk aji rawati. Zabuur 48:1–3.

Yerusalem mooy “dëkk bu Buur bu mag bi,” loolu di mel ni mooy kër gu politig gu Yàlla, te Yerusalem itam mooy “tundu sellam,” “ci wet yu bëj-gànnaar,” loolu di mel ni mooy kër gu diine gu Yàlla. Li dale ca njàlbéen ga, ngërëm ak xarey Seytaane dañu leen wone ci biir jumtukaayu bëgg-bëggam ngir noot ci kaw kèrgëstu Yàlla ak réewum Yàlla. Gannaaw loolu Seytaane jiite na ci ngërëmu Nimrod, te suuf sa mu sosol woon ngir Kaldeyen yi dañu ko tekki ni suuf su Nimrod tabaxee benn këru kaw ak benn dëkk—kèrgëstu ak réew.

Kon nag noonu, bi Esayi yé jigéen ju ndeyjooram ak “jigéen ju réy juy njaaloo” yu Yowaana wax di njaaloo ak buur-yi àddina si, waxu yonent bi di màndargaal ne, bu jeegé waxtu juróom-ñaar-fukk at yu yonent yi, am na jëfandikoo gu sellul gu diggante mbooloom katolik bu Room ak buur-yi àddina si.

Sàrtu waxu Esayi mi ngi mel ne dafay nettali àtte bu jigeen ju moykat Tir ci saar ñeent-fukk ak ñaar, te Yowaana itam dafay nettali benn àtte boobu ak misaal u jigéen ju solon xonq, te waxees na ko ne “Babilon bu mag bi.” Ñetteelu seede ci benn àtte boobu ci benn jigeen ju moykat ji mooy lii:

“Jigéen ji (Babylone) ci Apocalypse 17, mel ne moom lañu wax ne dafa ‘sol mbubb mu xonq bu xeeb ak bu xonq, te ñu taar ko ak wurus, ak doj yu tedd, ak per, yor kaasu wurus ci loxoom, fees dell ak ay yàqute ak sobe.’ ... te ci jëram ji bindoon nañu tur wii: Kumpa, Babylone bu Mag bi, ndeyu njànj ak ay yàqute yi ci suuf.” Yonent bi ne: “Gis naa jigéen ji màndi deretu gaayi Yàlla yi sell, ak deretu seede yi Yeesu.” Rax-ci-dolli, wax nañu ne Babylone mooy “dëkk bu mag boobu buy nguuru ci kaw buur yi ci suuf.” Apocalypse 17:4–6, 18. Kàttan ga caay jaar ay at yu bare di teg noot gu dóor ci kaw buur yu Kiristaan yi, mooy Room.” Xeex bu Mag bi, 382.

Tir mooy kanam kër-katolik Room gi ci “bés yu mujj yi.” Ca waxtu woowu, paap bi dina gén, di woy ay woyam yu nax nguru yi ci suuf si, ba tax mu yóbbu nguru yi ci jëfandikoo njaaloo boobu, te ci waxu yonent yi loolu mooy boole kèrgëm ak réew mi.

Te bés na ci fan booba, Tir dina ñàk fàttalikku juróom-ñaar-fukk at, ni fani benn buur; gannaaw jeexug juróom-ñaar-fukk at yooyu, Tir dina woy ni jigéen ju ndeyjoor. Esayi 23:15.

Buur mooy nguur ci waxu yonent yi ci Biibël bi, ba tax na Tir dinañu ko fàtte biir jamono ji nguur gu yonent gi di nguur diiw atum juróom-ñaar fukk.

Te bés na ca bésub jamono jooju, Tir dinañu ko fàtte juróom-ñaar-fukk at, ni ay fan yu benn buur; gannaaw jeexug juróom-ñaar-fukk at yooyu, Tir dina woy ni jigéen ju jaay sa bopp. Jèlal xalam, wër dëkk ba, yaw jigéen ju jaay sa bopp te ñu fàtte la; defal neex melodi, woyal ay woy yu bare, ngir ñu xalaat la. Te bés na ca gannaaw jeexug juróom-ñaar-fukk at yooyu, Boroom bi

dina seeti Tir, te moom dina dellu ci peyam, te dina def njaalook ak bépp nguur gi nekk ci àddina, ci kaw suuf. Esaay 23:15–17.

Ci biir benn nguur gu nguur ngir juróom-ñaar-fukk at yu yoonent yi, kěrgěstu Room-Katolig dinañu ko fàtte. Ci mujju juróom-ñaar-fukk at yi, kàttanu paap bi dina “woy lu neex, woy woy yu bari.” Ci yoonent, “woy” di tegu “jàngoro xam-xam bu jëm ci dund.”

“Ci géej gu kristal gi nekk kanam gàngune bi, géej gu mel ni werantees ak safara,—ndax dafa fees ak ndamlu Yàlla gu leer lool,—foofa la booloo bi dajale, ñi ‘daan nañu rab wi ak nataalam, ak màndargaam, ak limu turam.’ Ak Xaritu-Mi ca tundu Siyon, ‘yor saraxi Yàlla yi,’ taxaw nañu, ñaar-fukk ak ñeent junni ak ñeent téeméer ñi jotoon njot ci biir nit ñi; te dégggu na fa, ni riifum ndox mu bare, ak ni riifum dënnu gu mag, ‘baatub ñiy xalam, di xalam ak seeni xalam.’ Te woy nañu ‘woy wu bees’ kanam gàngune bi, woy wu kenn mēnu koo jàng ludul ñaar-fukk ak ñeent junni ak ñeent téeméer ña. Mooy woyu Musaa ak Xarit bi—woyu mucc. Kenn du man a jàng woy woowu ludul ñaar-fukk ak ñeent junni ak ñeent téeméer ña; ndax mooy woyu seeni jaar-jaari dund—jaar-jaari dund wu benn mbooloo mēnul woon a am mukk. ‘Ñii ñooy ñiy topp Xaritu-Mi fu Mu jëm fépp.’ Nii, gannaaw ñu yéeleen leen ci suuf si, ci biir ñiy dund, dañu leen jàpp ni ‘ñoom ñooy góob gu njëkk ngir Yàlla ak ngir Xaritu-Mi.’ Peeñu 15:2, 3; 14:1-5. ‘Ñii ñooy ñi jóge ci fitna gu réy gi;’ jaar nañu ci jamonoju tiis bu melul dara lu ko ni mel gannaaw amee réew; muñ nañu metitug jamonoy tiisub Yanqóoba; taxaw nañu ci lu mujj li te amuñu ab rammkat biir ci bi, ba àttey Yàlla di tuuru ci seen kow. Waaye musal nañu leen, ndaxte ‘rakk nañu seeni yére, weexal leen ci deretu Xaritu-Mi.’ ‘Ci seen gémmin giseesul genn naafaq; ndaxte amuñu benn tooñ’ kanam Yàlla. ‘Looloo tax ñu nekk kanam gànguney Yàlla, di ko jaamu guddi ak bëccëg ci kër jaamubam: te Ki toog ci gàngune bi dina dëkk ci seen biir.’ Gis nañu suuf si, bi xiif ak mbas mu bon yàq ko, jant bi am doole ba lakk nit ñi ak tàngoor gu metti, te ñoom ci seen bopp muñ nañu sonn, xiif, ak mar. Waaye ‘duñu xiifati, duñu marati; jant du leen taal, mbaa benn tàngoor. Ndaxte Xaritu-Mi miy nekk ci diggu gàngune bi dina leen yar, te dina leen jiite ba ca teen yu dund yu ndox; te Yàlla dina far mboolem rangoo ci seen bët yi.’ Peeñu 7:14-17.” Xareb Réy bi, 648.

«“Ci kërkatu Yàlla gi, képp day wax ci ndamam” (Psalm 29:9), te woy wi ñi jot ci njot gu sell gi di woy—woy wu seen jéego la—dina yégle ndamu Yàlla ne: “Sa jëf yu mag te yéemu nanu, Boroom bi Yàlla Aji Man ji; sa yoon yu jub te dëgg lañu, yaw Buur bu jamono yi. Kan moo dul ragal, Boroom bi, te màggal sa tur? ndax yaw donj nga sell.” Revelation 15:3, 4, R.V.» Education, 308.

Ci njeexital juróom-ñaar-fukk at yu wax ci kàddu Yàlla, nguur gu mag gu papaa yi dina “woy lu neex, jàng woy yu bare, ngir” moom “ñaariñu ko fàttaliku.” Ci njeexital nguur gi nguuroon juróom-ñaar-fukk at yu wax ci kàddu Yàlla, kër gu Room-Katolig dina fàttali àddina jéego ba ca mbiri nettali gu weesu. Ci mbir moomu moom moo doon boroom sañ-sañ bu àtte ak yoonu jikko ci digganteem ak buur yi réewi Tugal. Mbiri moomu dees na ko tudde bu baax Jamono yu Lëndëm, te lëndëm gu ne man a bennale ak mboolem nettali boobu, fa nguur gu papaa yi doon jiite buur yi réewi Tugal, manees na ko tēral ci jëf ju sax ci suuf te jiitu woon mboolem lëndëm li topp. Jëf jooju mooy boole mboolum jaamono yiy jaam Yàlla ak nguur, boole buur yi réewi Tugal ak kër gu Katolig. Ci séy bu sell ci Biibël, góor moo war a jiite jigéen, waaye njaaloo gi amoon ci nettali

boobu dafay wàcci ba mel ni lu wërsëg ci dëgg diggante góor ak jigéen.

Ci jeexal juróom-ñett fukki at yi dina am jafe-jafe bu mag bi ñuy jeexale nguur gi kàddu yonent yi ci Biibël wax ne mooy kilifte àddina bi ci jamono ji ñu faatali ci waxu yonent ci Papasi bi. Jafe-jafe bu àddina sépp bi nguur googu tasar di jur ubbite na buntu ngir njëg liigéeyu kërceenug Katolik bi tàmbali a xamal àddina ne ngir man a dajale ak jamono yu metti yi tasaru nguur googu jur, war na àddina bi wottu ci sañ-sañ yoonu jikko yi kërceenug Katolik gu Room, ni ko taarixu Jamonoy Lëndëm gi leeral.

Bu nguuru gi jeexee, te papas bi woyee woyam gu aju ci li mu daj woon bu njëkk, di daj ju jaaraf yi tudde lëndëm; kon naka la jaar-jaaru lëndëm jooju man a doon yégleb bu papas bi war a wax ak buur yi ci suuf si ngir tax ñu njaaloo ak moom? Ci benn jafe-jafe bu mag, lu tax dajinu jamono yi weesu, (woyam) xam-xamam ak li mu daj woon bala ñu fàtte ko ci waxu yonent, di joxe xel mu waral ngir buur yi ci suuf si nangu dajinu lëndëm ni feyda bu seen jafe-jafe bu mag?

“Ñu bari, sax ci ñi seet Romanism te bëggugu ko, xamatuñu bu baax waayeeg mucc ci dooleem ak yëfëram. Ñu bare wax ne lëndëm gu xel ak gu yoon, gi lawoon ca diggante jamono yu digg, moo tax ay dogmaam, ay gëm-gëmi luy réer, ak njàppandam law; te xel mu gën a yaatu ci jamono jii, tasaarug xam-xam ci nit ñépp, ak yokkug muñante ci mbiri diine, tere na dellusi toleraansul ak tirani. Xalaat kese ne xalis bu mel nii dina am ci jamono jii bu leer, nit ñi di ko ree. Dëgg la ne leer gu mag, ci xel, ci yoon, ak ci diine, ngi leer ci kaw xeetu nit bii. Ci xëti Kàddu Yàlla ju Sell ji ubbeeku, leer gu joge asamaan wàcc na ci àddina si. Waaye war nañu fàttaliku ne bu leer gi ñu mey gëna réyee, noonu it lëndëmug ñi koy soppi ba ñaaw te bañ ko gëna réy.”

“Jàngat bu ñuy def ci Biibël ak ñaan dina won Protestan yi dund ak melokaan gu dëgg gu paapasi, te dina tax ñu sib ko te moytu ko; waaye ñu bare am nañu xel mu réy ci seen bopp ba ñu yëg ne soxla wuñu woon ci wut Yàlla ak suufel ngir mu jiite leen ci dëgg gi. Doonte ñuy bëgg a manggal seen leer gu ñu am, xamuñu Mbind mi ak dooley Yàlla. Fàww am nañu ab yoon ngir dalal seen xol yi, te ñuy seet li gëna néew ruu ak li gëna toroxal. Li ñuy bëgg mooy ab pexe ngir fàtte Yàlla te muy mel ni ab pexe ngir fàttalikoo ko. Paapasi méngoo na bu baax ak a jëfandikoo ngir ci àggale soxlay ñépp ñi. Waajal nañu ko ngir ñaari xeeti nit ñi, te ñoo yor lu tollook àddina sépp—ñi bëgg a mucc ci seen yiw, ak ñi bëgg a mucc ci seen bàkkaar. Fii la kumpay dooleem nekk.”

“Bés bu réy a lëf bu mag ci xel lañu won ne dafa jariñ ngir ndamug papaas bi. Te dinañu feeñal it ne bés bu réy a leer ci xel itam dafa yam ci jariñ ngir ndamam. Ci jamonoy weesu yi, ba nit ñi amul woon Kàddu Yàlla te xamul woon dëgg gi, dañu daan tēj seeni gët, te junniy nit dañu daan dugg ci mbaal mi, te gisul woon mbaal mi ñu lalal ci seen tànki. Ci maas gi nu nekk, am na ñu bare ñi leerug xalaati nit, “xam-xam wu dul dëgg, wu ñuy wax ne mooy xam-xam,” di yëngu seeni gët ba muy lëndëm; xamuñu mbaal mi, te dañu ci dox dugg noonu rekk ni ku ñu tēj ay gëtam. Yàlla dogaloon na ne dooley xelu nit ñi dañuy yor ko ni maye gu jóge ci Seen Boroom, te war nañu koo jëfandikoo ci liigéeyu dëgg ak njub; waaye bu ñuy yar réyréylu ak bëgg-sa-bopp, te nit ñi di kaweel seeni xalaat bopp ci kaw Kàddu Yàlla, kon xam-xam man na jur gacce gu gën a réy gacceg ñakk xam-xam. Noonu la xam-xam wu dul dëgg wu jamono jii,

miy yàq ngëm ci Biibël bi, di war a wone ne dina am ndam ci waajal yoon ngir nangu papaas bi, ak ay melokaanam yu neex, ni ñàkk xam-xam bi itam doon na jur yoon ngir ngóoram ak yaatalam ci Jamonoy Lëndëm gi.” The Great Controversy, 572.

“Katolig yu Room nangu ne soppi ne coppite ne soppi ngir Cér bi mo seen jaamu jëf, te ñu di jëfandikoo soppi boobu sax ngir firndeel ndamu kàttanu gëm-gëm bu kawe bu jaamub yoon wi. Ñu wax ne, bi Protestaan yi di sàmm bés bu jëkk bu ayu-bés bi ni Cér, dañuy nangu sañ-sañam ngir sàkk yoon ci mbiri Yàlla. Jaamub Room bañagul bàyyi mbind mi muy wax ne du juum; te bu àddina ak jaamu Protestaan yi nangee ab Cér bu dëggul, bi mo sos, fekk dañuy bañ Céru Yexowa, kon ci dëgg dañuy nangu mbind moomu. Mën nañu tudd authority bi ñu sukkandiku ngir soppi boobu, waaye juumtey seeni xalaat feeñ na yomb. Papis bi am na xel ba gis ne Protestaan yi dañuy nax seen bopp, di bëgg a tēj seen bët ci dëgg yi aju ci mbir mi. Bu dogalu Dibéer di gëna am ngërëm, mu di bég, ndaxte mu wóor ne ci mujj dina indi àddinay Protestaan gépp ci suufu ràkka Room.”

“Soppi Bés bi mooy màndarga walla firnde gu ndawtey kàttanu kërcegu Room. Ñi, te xam dalu ndigaluñeenteel bi, tànn di sàmm Noflaay bu dul dëgg ngir wuutu bi dëgg bi, noonu dañuy jox ndam ak màggal kaat gu am kàttan gi rekk moo ko santaane. Màndargay rab bi mooy Noflaayu Paap bi, bi àddina nangu woon ngir wuutu bés bi Yàlla tànn.”

“Waaye jamono ji nuy jox màndargay rabu gàkk bi, ni ko waxu yonent bi tëral, jotagul. Jamonoy nattu ba noppi jotagul. Am na ay Kiristaan yu dëgg ci bépp mbooloom jaamu Yàlla, te mbootaayu Room-Katolik it bokk ci. Kenn duñu ko daan ndax bàkkaar, su fekke ne jotagul leer gi te gisagul warug ndigël ñeenteel bi. Waaye bu dogal ba génnee ngir ga forcée bésuub noflaay bu fenn bi, te baat bu réy bu malaaka bu ñetteel bi di waare nit ñi ci kanamu màggalu rabu gàkk bi ak nataalam, suuf si dina leer bu baax ci diggante lu fals ak lu dëgg. Noonu, ñi sax di dëkk ci moytu yoonu Yàlla dinañu jot màndargay rabu gàkk bi ci seen kanam walla ci seen loxo.”

“Ak tànk yu gaaw, nunu ngi jëgë si jamono jii. Bu kilifaag yi diine protestante yi boolee ak kàttanu adina ngir taxawal diine bu dëggul, diine boobu la seen maam ya taxawoon ba muñ ndax mbugal mu gëna metti, kon bésu Noppalu bu pap bi dinañu ko sàkku ci kàttanu bennoo gu mbooloom diine ak réew. Dina am bàkkaaru réew mi yépp, te loolu du jeex ludul ci yàqub réew mi yépp.” Bible Training School, February 2, 1913.

Léegi, dañoo laal na juróomi misaal yi nu di wut ngir xam leen bu baax laata nu jàll ba ci wetu sareet bi boppam. Dëkk, ci waxi yonent yi ci Biibël bi, mooy nguur; te ci Esayi 23 am na ñaari nguur yu lëkkaloo bu baax, waaye wuute nañu bu leer. Ki jëkk mi mooy “dëkk bi di sol buurukaay,” te beneen bi mooy “dëkku jaaykat yi.” Ci fan yu mujj yi, dooley ki yor nguur gi ci boole bu ñetti wàll yi, mooy janq, rab wi ak yonent bu dëggul bi, mooy papaas bi. Moom mooy nguuru bi yor buurukaay bi.

“Bi nu jéggee ci musiba bu mujj bi, am na solo lool ngir déggoo ak bennal nekk ci diggante jumtukaayi Boroom bi. Àddina bi fees na ak ngelawlu, xare ak juuyoo. Waaye ci suufu benn bopp — doole bu paapal bi — nit ñi dinañu boole seen bopp ngir taxawu Yàlla ci nit ki mooy seedeem yi. Bennal boobu, ku mag ki dëddu bi moo ko dëppoo. Bi muy seet a boole ay

ndawam ngir xeex dëgg gi, dina liggéey it ngir taxawal ay taxawaaykatam ak tas leen. Kañ, xalaat yu bon, wax-jiiñ, mooy yi mu di sartal ngir juroo juuyoo ak tasoo.” Testimonies, volume 7, 182.

Nguur gi ak kaalaas bi mooy Tir, te li mu tekki mooy “xeer.” Ci xaaj bii, Tir dafa taxawal papaas bi di jëf ngir weddi Almasi bi ak fenn, ndaxte papaas bi mooy antikiris. Baatu “anti” ci antikiris dafay tekki “ci barabu.” Papaas bi dafay seet a weddi Almasi bi ak fenn ci bépp wattuwaay, te turu Tir dafay tekki xeer, ndaxte papaas bi mooy fennu “Xeeru Jamono yi.”

Kan mooy xalaat na li ci Tuur, dëkk bi di takkaayu kaala, mi nga xam ne ñi di jaaykatam ay buur lañu, te ñi di jëndkatam ay nit ñu tedd ci suuf si? Aji Boroom mbind mi moo ko dogal, ngir toroxal réyug bépp ndam, te ngir wacc ci yoonu torox bépp nit ku tedd ci suuf si. Jallal sa réew ni dex, yow doom Tarshish; doole amatu fa dara. Mu yooroxal loxoom ci kaw géeg gi, mu yëngal nguur-nguuri yi; Aji Boroom bi joxe na ndigal ci kaw dëkk bu jaaykat yi, ngir alag seen kër yu dëgër. Isaiah 23:8–11.

Nunu noo bëgg a wone ci seeni seede yu bari ne “yëngalug nguur yi” Yàlla mooy ko defare, jaarale ko ci Islam. Islam mooy doole ji di merloo xeeti àddina yi te ñu di ko jëfandikoo ngir yëngal xeet yi. Ci jamono jii, nunu ngi leen xamale ne Boroom bi dogal na yónnee ci torox “bépp ku am teraanga ci suuf si,” ñoom ñi di “jaaykat yi” ak “nijaaykat yi” yu seeni “tat yu dëgër” war a yàqu. Dëkkub jaay ak dëkk bi di fal nguur “woo nañu merum asamaan,” te Boroom bi fas na yéene yàq seeni “tat yu dëgër,” te loolu mooy firi koom-koom gi. Daanu koom-koom gi mooy xew bala yoonu Dibéer bi ci États-Unis, ndaxte bala yoonu Dibéer bi, waa États-Unis yi dañuy laaj ñu delloo leen “ci ndamlu Yàlla ak jàmmu dund gu yàggul.” Seenii wax mooy ne àttey Yàlla duñu jeex mukk lu dul bu Dibéer “ñu ko di doxal bu wér te sax.” Seede yu bari ci Biibël bi dëggoo nañu ne nu ngi ci wetug bëre bu réy ci koom-koomu àddina si. Bërë boobu daan mooy xew bala yoonu Dibéer bi, ni daanug 1837 xewoon na bala 22 Oktoobar 1844.

«Te gannaaw loolu, nax seetaan bu mag bi dina wóor nit ñi ne ñiy jaamu Yàlla ñoo waral ay ñaawtéef yii. Kurélu ñi merloo Asamaan dinañu teg seeni jafe-jafe yépp ci kaw ñi, ngir seen topp ndigali Yàlla di yëgle yoon wu sax ci kaw ñi bàyyi yoon. Dinañu wax ne nit ñi dañuy tooñ Yàlla ci jàggal gañu Dibéer; ne bàkkaar boobu moo indi musiba yi, te duñu taxaw feek ba ñu sàmm Dibéer ci anam wu dëgër; te ñiy yégle sañ-sañu ndigal lu ñënteel bi, ba tax ñu yàq ragal gi ñu war a am ci Dibéer, ñoom lañuy jébbal ne ay sonalikat yu askan wi, te ñu tax ñu mēna dellu ci ngërēmu Yàlla ak ci barkeel gu addina. Noonu, accusaasion bi ñu mas a jiiñ ci jamono ju yàgg jaamub Yàlla bi dina dellusi, te ci sabab yu ni mel noonu lañu ko di samp: “Te am na, ba Axaab gisee Eliya, Axaab ne ko: Yaw nga di ki sonal Israyil?” Mu tontu ne: “Man sonalu ma Israyil; waaye yaw ak kër sa baay, ndax bàyyi ngeen ndigali Boroom bi, te nga topp Baalim yi.” 1 Kings 18:17, 18. Naka seen mer dina taxaw ci kaw ay jiiñ yu dul dëgg, noonu lañuy topp yoon wu mel ni wii ci diggante yonnenti Yàlla yi, mel ni ni Israyil gu wacc dëgg gën a toppoon Eliya.» The Great Controversy, 590.

Eliya di jàkkarloo ak yonent yi Baal ak saraxalekat yi ca kër gi ci tundu Karmel dafay tegtal yoonu dibiir. Baatu ndigalu jàngoro bi ñeeloon mbooloom ngēm mi mooy woon: “Tannleen tey ki ngeen bëgg a jaamu.” Bu jaar-jaar boobu dellusi ci yoonu dibiir bi, laaj bi mooy: “ban bés ngeenay tann,

ndaxte bés bi ngeen tann dafay won kan ngeen di jaamu.” Balaa tundu Karmel amoon na ñetti at ak genn-wàll ci wow gu metti. Balaa yoonu dibiir bi am, amna ay yooni dibiir yu toftalante, waaye “ñoom deesu leen daan a jëfe bu wér.” Xeeu njàng mi ci boole ak yoonu dibiir mooy ne ngëm-gàtt gu réew mi topp na ko musiba gu réew mi. Misaal bi mooy Konstantin ci atum 321 moo jëllool yoonu dibiir; gannaaw loolu lu gaaw, ñeenti trompet yu njëkk yi ci Peeñu Yàlla saar 8 tàmbalee indi bëj-gànnar Room ngir mu agsi ci mujjam ci atum 476. Jaar-jaaru Konstantin am na solo ndaxte dafa boole woon yékkati dibiir bu yokku ndànk-ndànk, ak, ci benn yoon wi, teg ay ténku yu yokku ndànk-ndànk ci noflaay bésub juróom-ñaareel bi. Jaar-jaar gu yokku googu agsi na ci njeexitalam bi ñu gaawloo waa réew mi ngir ñu sàmm dibiir mbaa ñu fitnaal leen ndax ñu di sàmm Noflaay bi. Loolu itam mooy njeexitalu yooni dibiir yiy yéeg tey ca Etazini. Benn njàng mu boole ak daanel jaamu dibiir mooy ne “ngëm-gàtt gu réew mi topp na ko musiba gu réew mi.” Njàng mii dafay tekki ne daanel yi yokku-yokku ci yoonu dibiir, ñooy jur àttey Yàlla yu yokku-yokku, balaa yoonu dibiir bu dëgg bi ci Peeñu Yàlla 13:11. Bépp sàkkum yoon dina and ak yàquleem bu ko waral. Àtte yi waa réew mi di tuumaal way-sàmm noflaay yi ne ñooy leen jur, ci dëgg-dëgg dafa nekk li daanel yiy yokku ci yooni dibiir di jur. Nu boole nañu ab pàcc bu jógé ci The Great Controversy, bi ma tudde Sunday Progression. Maa ngi leen di digle ngeen jàng ko benn yoonaat. Mii nekk na ci wàll wi ñuy wax The Spirit of Prophecy.

“Yàlla feeñal na li wara xew ci mujjug fan yi, ngir ay doomam waajaloo man a taxaw ci kanam ngelawlu bëre ak mer. Ñi ñu artu ci mbir yi nekk ci seen kanam waruñu toog ci dal gu neex, di xaar ngelawlu gi di ñew, di fëexal seen bopp ne Boroom bi dina sàmm ñi ko takku ci bésub tiis bi. War na nu nekk ni nit ñi xaar seen Boroom, waaye du ci xaaru rekk ak téd; danu wara nekk ci liggéey gu dëgg, ak ngëm gu yengutul. Léegi du jamono jox sunu xel mbir yu ndaw yuy jaaxal xel. Bi nit ñi nelawee, Seytaane dafay doxal ay pexe ngir xeeu Boroom bi bañ a am yërmande walla àtte ju jub. Yëngu-yëngu Dibéeri ga léegi mi ngi yoonam ci biir lëndëm. Njiit yi dañuy nëbb dëgg-dëgg mbir mi, te ñu bare ñi bakk ci yëngu-yëngu bi gis-uñu sax fan la doxalin gu suufe gi jëm. Waxam ak mbindam yi lewet nañu te mel ni yu Kiristaan, waaye bu waxee dina wone xel mi mboolem njiit mi am, mooy xelub njoen. Sunu warugar mooy def lépp lu nekk ci sunu kàttan ngir aar bopp ci musiba mi ñuy ragal. War na nu jéem a dindi bañ-bañ ci xol yi, dajale sunu bopp ci leer gu jub ci kanam nit ñi. War na nu teg ci seen kanam laaj bu dëgg bi ñuy joñante ci moom, ngir taxawal fa njàngat gu gën a am doole ci luñuy def ngir wàññi sañ-sañu xelu dëgg. War na nu seet Mbind mi te man a joxe sabab bu tax nu am sunu ngëm. Yonent bi nee na: ‘Ñi bon dinañu def lu bon; te kenn ci ñi bon du ko xam; waaye ñi am xel dinañu ko xam.’ Testimonies, volume 5, 452.”

Dafa metti lëg léegi ngir xam yëngu-yëngu bi ngir yoonu Dibeer, ndaxte dafa di jëfandikoo ay yoonu “lëndëm,” te baabuur bi di “ci sutura ak ci anam gu nit ñi du seetlu” di “gën a dëgéral ay dooleem ngir yokk yoonu boppam.” Dëgg la ne liggéey bi ngir jëfandikoo yoonu Dibeer ci lëndëm mooy benn mbir mu mag ci jéemanté bi ñeel ñaar-fukk ak ñent junni ak ñent-fukk ak ñent. “Kenn ci ñi bon du ko xam” ni ko Daniyel ak Sœur White waxe. “Ñi bon” yi ci Daniyel mooy “janqale yi dof” yu Matye, yi Sœur White sant ni ay Laodise. Ñi xel mu leer am dinañu xam mbir yi di xew léegi, doonte taariix bi nu wër mel ni dafay weddi Kàddug Yàlla. Ndaxte, ndax Kàddug Yàlla lañuy gëm walla li di xew ci sunu wër? Waaye dees na nu wax lu jiitu ne mujj ga dina mel ni fan yi

Nóoh doon.

“Adduña, fees ak riis-riis, fees ak bannex yu amul Yàlla, nelaw na, nelaw ci kaaraange ju yaram rekk. Nit ñi da ñuy jëlee ñëwug Boroom bi ba fu sore. Ñuy ree ci artu yi. Wax ju réy gi ñuy wax mooy ne, ‘Lépp day wéy di deme ni mu nekkoon ca njàlbéen ga.’ ‘Suba dina mel ni tey jii, te gën a bari ci mbégte.’ 2 Pierre 3:4; Esaïe 56:12. Danuy dugge gëna sâu ci bëgg bannex. Waaye Kirist nee na, ‘Xool-leen, maa ngi ñëw ni sacc.’ Apokalips 16:15. Ca jamono jooju sax bi adduña di laaj ci yéy, ‘Ana digeb ñëwam bi?’ màndarga yi dañuy am. Bi ñuy wax ne, ‘Jàmm ak kaaraange,’ yàqule gu bett dina ñëw. Bu ku ree, kuy bañ dëgg gi, nekkée ku xalaat ne dara mënul ko, bu doxalin liggéey ci wàll yu bare yu nit ñi di liggéey ngir am xalis di wéy ndaxte seenul njubte, bu taalibe bi bëgg xam-xam ak doole di seet xam-xam ci lépp lu dul ci Biibëlam, Kirist dina ñëw ni sacc.”

“Lépp lu nekk ci aduna bi nekk na ci yëngu-yëngu. Màndargay jamono yi metti nañu te ragal. Lu di ñëw yi di sànni seen ker gu lëndëm balaa ñuy aksi. Xelu Yàlla mi ngi deñkiku ci suuf si, te musiba di toppante ak musiba ci géey ak ci suuf. Am na ngelaw yu tar, yëngu-yëngu suuf, safara, mbëy, reyi nit ci bépp melokaan. Kan moo man a jàng ëllëg? Ana kaaraange? Amul benn lu wóor ci dara lu nit walla lu àddina. Bu gaaw la nit ñi di taxawu ci suufu rëy ba ñu tànn. Ak seen xol yu daladi, ñu ngi xaar te di seet yëngu-yëngu seen njiit yi. Am na ñi di xaar, di seet, te di liggéey ngir feeñug sunu Boroom. Am beneen mbooloo buy dugg ci rëdd bi ngir topp ndigalug jëfandikukat bu njëkk ba, moom mi gëna mag ci ñi dëddu woon. Ñu néew lañuy gëm ak xol bu mépp ak bakkan bu mépp ne am na safara su war a moytu ak asamaan su war a jot.”

“Kaw gaa ngi ñëw ndànk-ndànk ci sunu kow. Jant bi day leer ci asamaan si, di wéy ci yoonam wu mu daan defe, te asamaan yi sax di yégle ndamalul Yàlla. Nit ñi sax a ngi lekk di naan, di bey di tabax, di séy, di joxe ci séy. Jëndkat yi sax a ngi jënd di jaay. Nit ñi a ngi dëppoo ak seen bopp, di xuloo ngir bérab bu gën kawé. Ñi bëgg bannex sax a ngi feesal teyaatar yi, yarişu fas yi, kër yu ciyaaxaante. Bëgg-bëgg bu gën a metti moo law, waaye waxtuw probasion bi dafa bëgg a tëj gaaw, te lépp lu jëm ci kenn ku nekk mu ngi ci tubaab bu dul jeex di àtte ba fàww. Seytaane gis na ne jamonoam gàtt na. Def na ay jëfandikookam yépp di liggéey ngir nit ñi ñu nax, ñu réer, ñu melokaan, ñu jàpp ci bët, ba kera waxtuw probasion bi di jeex, te buntu yërmande bi tëj ba fàww.”

“Ci njàqare lool, baat yu artu yi sunu Boroom waxee ci tundu Olibe yi ngi ñëw ci nun jaarale ko ci ay xarnu: ‘Wottuleen seen bopp, ngir seen xol bañ a diis ndax lekk bu ëpp, naan lu màndargaal, ak sonñ-sañ yi ci dundug addina sii, te bés boobu dal ci yéen fekk leen ko ak yéglewul.’ ‘Kon nag xoolleen te ñaan saa su ne, ngir ñu man a jàppe ne yéena yem ngir rëcc mboolem mbir yi di ñëw am, ak ngir taxaw ci kanam Doomu nit ki.’” Desire of Ages, 635, 636.

Ci ay ñaar-fukk ak ñettelu Esayi, Sidon mooy Etazini, te Tir mooy papasi. Tir ak Sidon dañoo doon dëkk-yu Fenisi yu mag yu jamono ji, te ñu nekk ci wetu géey gu mag gi. Xamoon nañu leen ci seen jaay-jaay gu géey, seen alal, ak seen doole ci àddina ju yàgg ji. Ci kàddu gi, Sidon ak ay “jaaykatam” ñoo yor Tarcis ngir mu feesaat. Jaaykat yi Sidon daan nañu jëfandikoo “pepu Sikor,” muy “ngóobug dex,” te mooy meññetu “dex gi,” te mooy “ay dugubam,” ndaxte mooy “penku

xeeti xeet yi.” Yonent yépp wax nañu ci mujjug àddina si; kon, kan mooy penku xeeti xeet yi ci mujjug àddina si? Mooy USA bi.

Sihor mooy dexu Misraayim (dama mel ni mooy deltau Nil bi), te ñu dafa koy jëfandikoo ngir tegtal alalu addina si, ndaxte Misraayim mooy addina si. “Jigéen bu xonq, doom ju jigéen” bu Sidon day tegtal xeetu maas bu mujj bu États-Unis, te ñu dafa ko sonnal ndax yoonu soldaar yu réy yi ànd ak yoonu Dibeer bi ak yàqug réew mi di ko topp ci saa si. Ñaari jigéen yu xonq yu Sidon yooyu ñu dafa leen yedd ak laaj bi jëm ci Tir ne: “ndax lii mooy sa dëkk bu bég” (nguuru) bi États-Unis daan bég ci? Ndax “lii mooy nguuru” gi “njalbéenam jóge na ca fan yu yàgg ya,” ba ci wax ji mu ne ñu sos ko woon ko ci Nimrod, gannaaw mbëll mi reye?

Yàlla dogal na te “àtte” ci “Tir, dëkk bu di fal ay kaala,” ngir mbugal ko. Mbugalu papasi bi dafa ëmb yàqub taxawaayu xalisu addina si, ndaxte “Boroom bi joxe na” “ndigal ci” “Sidon” “dëkku jaaykat bi,” (Estados-Ünis.) Ndigaalam “ngir yàq kéri doole yi,” walla ekonomii Estados-Ünis, mooy ndigalu Bésub Noflaay bi, ndaxte ngannaayu réew mi ci yoonu Yàlla topp na ko yàqu réew mi.

Mbugalu papasi bi tàmbalee ak wàññiku ekonomig addina bépp, ci tontu ngir ekonomig États-Unis bi dañu ko yàq. Sidon am na “kër” gu ñu boole ak ekonomigam, ba tax mu mel ni ab tabaxu xalis bu ñuy yàq, ndaxte dootul yéeg ci biir. Dootul am benn i investismaas walla benn i njariñ ci “kër” googu, ndaxte dañu ko yàq. Yàqug googu am na ci yoonu Dibéeri, doonte lu jiitu yoonu Dibéeri am na ay àtte yu di yokku. Bu wàññikoo gi dalée, papasi, États-Unis ak ay buur-jàngatam ak ay jaaykat yu tedd te am kàllaama, ak gaal yu Tarsis, dinañu “jooy bu metti.”

Barab “Tarshish” bi ci xët wi, dañu ko boole ak alal ak qanaam ci jamono yu yàgg ya, te gaaliyu Tarshish yi ci Biibël bi ñooy misaal bi gën a mag ngir dooley koom-koom.

Ndax gaal yi buur bi moom dafa doon dem Tarsis ak surga yi Hiram: benn yoon ci ñetti at, gaal yu Tarsis yi daan ñëw, di indi wurus, xalis, bànn, golo, ak pitax yu rafet. Te buur Suleymaan dafa ëppoon gépp buur yu àddina si ci alal ak xam-xam. 2 Chroniques 9:21, 22.

Gaal yi tegtal dooleb koom-koom lañu di tektale, te Tarsis mooy gaal gu jiite ci dooleb koom-koom ci kàddug waxu Yàlla buy xamle lu ñëw. Maam-sa doom ju mujj ji Tarsis, ji ñuy tektale ci “doomu” Tarsis, dees na ko wax ne mu “jállale sa suuf ni dex”; te li mu fa fekk mooy ne suufam “amatu doole”, te manatulati “bég” ci nguurug Tir. Doole ji ñuy seetoon mooy dooleb koom-koom bu njëkk bu Sidon, waaye demoon na, ndaxte géj gi waxoon na “naan: yegul metitub jur, te juruma ay doom, itam yaruma ay góor yu ndaw, te yóbbu ma ay janq”; noonu lañuy xamale maam-sa gi mujj gi géj gi, maanaam xeeti àddina, yi di jooy ngir yàqute koom-koomu àddina, te ca jamono jooju la nit ñi ci àddina yeewu ci dëgg ne ñoom ñooy maam-sa gi mujj ci jaar-jaaru suuf, te góor-góorlu na ba jeex ngir waajal bopp ngir dund gu ba faaw.

“Xalis dina yàggul ba soppiku ci jëfandikoom bu ñuul te gaaw, bu dëggug yeneen mbir yu ba fàww feeñee ci xel ak yëfi nit.” Evangelism, 62.

Am naari “xibaar” walla yégle yu tax metital ci képp ku nekk ci kàddu gi. Bu njëkk bi mooy “xibaar” bu jëm ci Misra, te ñaareel “xibaar” bi mooy Tir. “Xibaar” bu Misra nekk na ci jamono ju

weesu ndax Esayi nee na: “ni ci xibaar bi jëm ci Misra,” te loolu di wone ne Yàlla defoon na lu jëm ci Misra bala muy alag Sidon (USA). Li Yàlla def ci Misra, moom it moo di tegtal “xibaar” bu Misra, mooy ne Yàlla alagoon na Misra ci jökkoo ak bi mu jëkk a dugg ci kóllëre ak askan wu mu tànn. Ñaari xibaar yi benn “xibaar” lañu. Xibaaru Misra mooy tàmbali, te xibaaru Tir mooy mujje. Alfa ak Omega na melal kóllëre gi ak téeméeri junni ak ñeent-fukk ak ñeent ci fan yu mujj yi ak jaar-jaaru ndoorteel bu mbir moomu. “Xibaar” bi jëm ci Misra mooy musalug Géeju Xonq bi, ba Faraon ak mbooloom sank, te loolu di misaal bu jëme ci mucc gu mujj gu askanu Yàlla, ni ko tegtale “xibaar” bi di “yèqalug Tir.”

Doole bi ñu teewal ci Biibël bi di alag gaal yu Tarshish mooy Islam. Njàngum Islam dinañu ko jël ci gannaaw; mooy tax nu dinañu wax ci mbiram gën a mat ci kanam. Ci xët wi, dañu koy teewal ni “Kittim,” baat bu yàgg bu doon wax ci Sipar; te xët wi nee na ne alagug Sidon ak Tir dees na ko xamale ci “Kittim.” Misaalu Islam bi dafa ëmb nataal bu wér te bu leer ngir alagug Etazini ci kàddu-yègale yi ci Biibël bi.

Am solo na topp fan yu nekk ak ay at mi ñu tudd ci téere Esayi, ndaxte yu bari ci ñoom dañuy wone waxtu waxu yonent bi ci xóot mi di topp. Esayi ñaar-fukk ak ñett di topp “yégle bu metti” bu xuru gis-gis bi ci saar ñaar-fukk ak ñaar; te loolu itam saar ñaar-fukk ak benn moo ko jiitu, te am na fa ñetti “yégle yu metti,” te ñett ñoom ñépp dañuy jox misaal Islaam. Bala loolu, ci aaya benn ci saar ñaar-fukk, dañu fésal taxawaayu jaar-jaaru waxu yonent bi, fa nga xam ne ci saar yi di topp lañuy jàppal yeneen wax yu alkande yu musiba.

At mi nga Tartan agsiwoon ci Asdod (ba ci jamono booba la Sargon buur Asiri yi yónnee ko), te mu xare ak Asdod, daldi ko nangu. Esayi 20:1.

Kàddu bi ñuy wax “Tartan” man naa doon tur, waaye li ëpp seetlu mooy ne day doon tuddal bu njiitu xare. Tartan dikk na Ashdod, dëkk bu nekk Misra, te dafa ko nangu ci jamono ju ci taarix bi ñu doon gis ni Asiriyaa dañuy ndànk-ndànk jël nguug addina bi ci seen loxo. Asiriyaa dafa melaloon Babilon. Ñoom ñaar, Asiriyaa ak Babilon, ay nguug lañu woon yu jóge bëj-gànnar, ay nguug yu ñu ràññee ni “gaynde” yu “tasaaroo” xariti Yàlla, te ñoom ñaar-it dañuy jot ci benn mbugal. Asiriyaa moo jiitu; Babilon moo mujj.

Israyeel mooy xar mu tasaaroo; gañdey yi dàq nañu ko: bu jëkk buurub Asiri moo ko lekk; te ci mujj bii Nebukadnecar, buurub Babilon, damm na yaxam. Moo tax noonu la Boroom gàngoor yi, Yállay Israyeel, waxe: Gisleen, dinaa mbugal buurub Babilon ak suufam, ni ma mbugale buurub Asiri. Yereimi 50:17, 18.

Ci yoon, ñoom ñaar ñépp ñoo di “Asirien bu réy xel.”

«Ba Senakerib, wa Asirien bu réy te yéngu, toroxal Yàlla te wax ay xalis réy ci kaw Israyil ngir alag ko, “mu am ne ci guddi googu, malaakam Boroom bi génn na, daldi rey ci kër guugug Asirien yi téeméer ñaar-fukk ak juróom-bennni junni nit.” Foofa “ñu dagg bépp góor gu am kàttan ci xare, ak njiit yi ak kapitën yi,” ci mbooloom xareb Senakerib. “Noonu mu dellu ca réewam ak rus gu tar ci kanamam.” [2 Kings 19:35; 2 Chronicles 32:21.]» The Great Controversy, 512.

At mi ñëw bi “Tartan agsi Ashdod” te “jël ko,” mooy melokaan bu leer ci ni kàttanu paapal di nott àddina ndànk-ndànk ni ko juróom-benni ay sarax yi mujj ci Daniel fukk ak benn wane. Jaar-jaaru xalaat bi ci jafe-jafe yoonu Dibéeri, mi di “fan yu mujj yi” yu àtteb seetkat bi, te miy yóbbu jàkk ci àtteb amal gi, (juróom-ñaari musiba yu mujj yi) mooy taxawaayu jaar-jaar bi “at mi” diiru bi Tartan agsee Ashdod. Bi ñu sampée ci bir moome lu aju ci jaar-jaar woowu, Yàlla jaare ci Isaiah di joxe ñetti waxi alkande yu jëm ci Islaam, benn ci Aduvantis bu Laodise, ba noppi “yéene” Tàyr. Saar ñent-fukk ak ñeent mooy benn ci misaal yu mag yi ci juróom-ñaari musiba yu mujj yi, te mu teg ci saar ñent-fukk ak juróom, miy tegtal xettali mujj gi ci nit ñi Yàlla, fa nu gis nit ñi Yàlla di wax benn ci kàddu yi gën a siiw jamono jafe-jafe ju réy ji.

Te ci bésub bés, ñu dina wax ne: “Xool-leen, kii mooy sunu Yàlla; daan nañu ko xaar, te moo nuy musal; kii mooy Aji Sax ji; daan nañu ko xaar; dinanu bég te bannexu ci muccam.” Esayi 25:9.

Junni tééméer ak ñeent fukki junni ñent areet ñoo di janq yu xam, yi muñoon di xaar seen Boroom ngir mu ñëw ci céet ga, doonte mu yàgg woon, ni ko léebal ga waxee ci mburoom fukki janq ya. Duñu Laodise; ñooy Filadelfi. Ba fi nekk, bind bii dafa doon teg xaaalis bi ci yoonam.

Ci at ak 1798, Napoléon jàppale baabu Rome bi, di indi ci moom gaaw gu rey ga ñu wax ne dina wéraat ci mujjug àddina, ni ko Apokalipsi fukki at ak ñett waxe. Ca jamono jooju, États-Unis jël na boppam fi mu war a nekk mel ni juróomeel buur bi ci waxu yonent ci Biibël, ni ko Danyeel ñaar, juróom-ñaari, juróom-ñett ak fukk ak benn, ak Apokalipsi fukk ak ñaar, fukk ak ñett, fukk ak juróom-benn, fukk ak juróom-ñaar, ak fukk ak juróom-ñett waxe. Li dalee fa, ñaari wàll yi, maanaam bëñu Républicain bu États-Unis ak bëñu Protestan bi (Adventisme), fàtte nañu kan mooy papasi bi. Atum 1798 mooy njëkk at bi xeeti réew yi ci desug àddina bi nangoo États-Unis ni réew bu am boppam, te itam mooy at bi yégleb malaaka bu njëkk bi agsi ci jaar-jaaruy nettali.

“Mbind mi” bu Protestan yi ci jamono jooju mo doon: “Biibël bi ak Biibël bi rekk.” Protestan yi dañuy xamle seen bopp ni ay aarukat yu Biibël bi rekk, te ba Adwantisma jélée seen ndigël bi ci ñëwug malaaka ñaareel bi, dañu nangu “mbind mi” moomu, te gannaaw loolu ñu tudde leen “nit ñi yu téere bi.” Ñu joxoon na leen, jaarale ko ci ministéeru William Miller, ab kuréelu yoon yu, bu ñu ko jëfandikoo ni mu waree, dina ubbi Biibël bi ci xel yu ñépp ñi bëgg a dégg. Yoonu Miller yu firi Kàddug yonent yi mooy li waxinug Yàlla wax ne war nañu ko jàng ngir man a yégle yégleb malaaka ñetteel bi.

Kirist wax na: “Ku nekk bëgg a topp ma, na weddi boppam, yëkkati bantam, te topp ma.” Te dellu na wax: “Man maa di leeru àddina; ku ma topp, du dox ci lëndëm.” Leerug dëgg mi mi ngi génn mel ni làmp bu tàkk; te ñi bëgg leer, duñu dox ci lëndëm. Dinañu jàng Mbind mi, ngir xam ci lu wóor ne déglu nañu baatu Sàmm-kat bu dëgg bi, waaye du baatu ku doxandëm.

“Ñi ñuy boole yi ngi ci yégleb xibaaru ñetteelu malaaka, dañuy seet Mbind mi ci benn pexe bu niroo ak bi Baay Miller jëfandikoo woon. Ci téere bu ndaw bi tudd Views of the Prophecies and Prophetic Chronology, Baay Miller joxe na yoon yii teewul solo, waaye am xel te am solo lool ngir njàngum Bibël ak firndeelam:

«1. Baat bu nekk war na am jëfandikoom bu baax ci mbir mi ñu wone ci Biibël bi; 2. Mbind mu Sell mi mépp am na solo, te manees na koo xam ci njàngum góor-góorlu ak seetlu gu dëgër; 3. Dara lu ñu feeñal ci Mbind mi du, mbaa du nekk lu nëbbu ci kanam ñi koy laaj ak ngëm, te duyu waver; 4. Ngir xam njàngale, dajaleel mboolem Mbind yi ci mbir mi ngeen bëgg a xam, te na baat bu nekk am sañ-sañam bu yoon; te bu ngeen mënnee samp seen xalaat te amul benn juuyoo, kon dungeen nekk ci njumte; 5. Mbind mi war na nekk ki koy leeral boppam, ndaxte mooy ndigal ci boppam. Su ma sukkandikoo ci benn jàngalekat ngir mu firndeel ma ko, te mu doon xalaat rekk ci maanaam, walla mu bëgg mu deme noonu ndax ngëmam gu bokk ak mbooloom, walla ngir ñu jàpp ko ku xam-xam, kon xalaatam rekk, bëgg-bëggam, ngëmam, walla xamam mooy sama ndigal, waaye du Biibël bi.»

“Li ci kaw moo doo benn ci yoon yii; te ci sunu jàngum Biibël, ñépp dinañu def lu baax su nu toppée ndigal yi ñu wone.”

“Ngëm gu dëgg, mi ngi koy sos ci Mbind mi Sell yi; waaye Seytaane di jëfandikoo ay pexe yu bare ngir jéngal Mbind yi te dugal njumte, ba taxte war nañu am artu gu mag bu nit bëggee xam li ñuy jàngal dëgg-dëgg. Benn ci njubte yu mag yi jamono jii mooy ne, nit ñi dañuy dëkk lool ci yëg-yëg, te di woote seen bët gu jub, fekk dañuy bañ wax yu leer yu Kàddug Yàlla, ndaxte kàddu googu àndul ak seen yëg-yëg. Ñu bare amuñu benn fondmanj bu seen ngëm sosul ludul ci yëg-yëg. Seen diine mooy xumb ak yëngu-yëngu; bu loolu jeexee, seen ngëm deñk. Yëg-yëg man naa doon mboq, waaye Kàddug Yàlla mooy dugub ji. Te “lu mboq doon ci dugub?” la yonent bi wax.»

«Kenn du ñàkk yoon ndax dafa bañ a topp leer ak xam-xam yu mu amul woon te mënul leen a jot. Waaye ñu bare dañuy bañ a déggal dëgg gi ñu leen indil jaarale ko ci yonment yi Kirist, ndaxte bëgg nañu méngoo ak sàrtu àddina; te dëgg gi jëm ci seen xel mi, leer gi leer ci seen bakkan, mooy leen daan ci Bésub Àtte ba. Ci fan yu mujj yii, am nanu leer gu dajale woon gi di leer lu jaar ci jamono yépp, te dees na nu tegoon yéene wu méngoo ak loolu. Yoonu sell gi bokkul ak tolluwaayu àddina; mooy yoon wu yékkat. Su nu doxee ci yoon wii, su nu daw ci yoonu ndigali Boroom bi, dinanu gis ne “yoonu aji jub yi mel na ak leer gu di fenk, di gën a leer ba ci bëccëg bu mat sëkk.” Review and Herald, 25 Nowàmbar 1884.»

Man ngaa man a gëna bari ci yoonu William Miller yi ci Mbind mi tudd William Miller, ci wàllu Prophetic Keys.

Ci sunuy Biibal bi, nunu ñépp dina nu baax a déglu te topp njàngale yi ñu tëral ci yoonu teki waxi yonent yi yu “Baay Miyeer”. Běj-golo bu Protestan̄ moom lañu jox kërgu xel mu sell mi nuy wax Biibal, te itam lañu ko jox yëfandikoo ak warugaru sàmm te yégle prinsip yi nekk ci moom; te itam lañu jox bėj-golo bu Protestan̄ ab njëginu yoon yu muy séddale bu jub tekki ak xalaatu kërgu xel mu sell ga.

Bëñu ko joxoon bëccëg bu Republicanism bi ab kayit bu sell bi nu di wax Constitution, te itam bënn yégle ci ay warugar yu ñu koy aar di yokk njàngale yi ci nekk. Bëccëg bu Republican bi ñu ko joxoon itam ab tëralininu yoon ngir xale bu baax tekki ak mébetu kayit yu sell yi. Ay yoon yi ñu jox ngir xale bu baax Constitution bi mooy Bill of Rights, te mooy li denc jiitu njariñu Constitution bi ci ay yoonam yu njëkk yi nekk ci Bill of Rights. First Amendment bi ñu lim ci Bill of Rights

mooy sañ-sañu diine, waxe, kàddu, ak sañ-sañu saaray xibaar.

“Kongre bii defar benn yoon ci wàllu samp ay yoonu diine, mbaa tere jëfandikoo diine ci yoonu goreel; mbaa wàññi sañ-sañu wax, mbaa bu mbind mi; mbaa sañ-sañu nit ñi ngir dajaloo ci jàmm, te ñaan Gouvernement bi ngir am njubbal ci seeni naqar.” Sàrttéetu États-Unis, amend. I

Sàrtu Dibeer bi mooy jàppale bu ubbeeku ci jëfandikookat bu njëkk bu Konstitusiyon bi, mi war a wóorale sañ-sañu diine, te loolu ñu dindi ko ci biir sàrtu Dibeer bi; noonu mu màndargaal jeexitalu Konstitusiyon bi, jeexitalu Etazini tamit ni mooy juróomeelu nguur gi ci waxi yonent yi ci Biibël bi, ak tàmbaliw fitna bi ci kaw ñi di waare yégle ndigalub ñetteelu malaaka bi ak xaacu kàddu gu réy. Ñi di yégle xaacu kàddu gu réy gu ñetteelu malaaka bi te di weddi yàqub Amendma bu njëkk bi ak Konstitusiyon bi, ñi ñu doon yaakaar ne ñoo war a taxawal ak jëfandikoo sàrt yu sell yi, yi di aar kéyitu bu sell bi ñu teg ci seen loxo ngir ñu ko aar, ñoo leen di fitnaal. Lii mooy misaal ci ni ñuy dégg ak jëfandikoo jaar-jaari nettali yi boka ci ñaari waxin wiir wi mel ni xar mi ci rabu suuf ba. Baayi réew mi ñi sos Konstitusiyon bi, ñoo tollook Baay Miller. Kàddug Baay bi ñu di jëfandikoo ci Miller, ngir màndargaal kilifa la, waaye du saraxalekat bu Pàpp bi. Biibël bi tere na woo nit baay bu fekkee ne dafa wax ne mooy yemale bu xel mu sell. Millerite yi, tudd na leen ci seen baay, ni ko bët-bët di deme. Su nit réccu woonale woote wooñ wi, dina réccu yenn ci li yégleb Eliya bi di tekki, bi muy delloo xolu baay yi ci doom yi, ak xolu doom yi ci baay yi.

Réewum Bennoo Bittiméeriik ci Esayi ñaar-fukk ak ñett mooy juróomeel buur bu kàdduy waxu Yàlla te dina nekk noonu ba kera mu dindi Sàrtu Réewam ci yoonu Dibeer bu gaaw a ñëw. Juróomeel buur boobu dafa nguur diirub juróom-ñaar-fukk at yu waxu Yàlla, te yooyu mooy fanu benn buur. Nguru gi (buur mooy nguur) gi nguuruwoon juróom-ñaar-fukk at mooy Babilon. Ci biir juróom-ñaar-fukk at yooyu, wàll wiirug réew mi mooy gouvernementu Babilon, te wàll wiirug kerk bi mooy Kaldéye yi. Daniel, Shadrach, Meshack ak Abednego dañuy tegtal ñetti-fukk ak ñent junni ak ñent-fukk ak ñent. Ñaari wàll yi ak nit ñi Yàlla bokkël ñépp dañu leen tegtal ci seede Daniel. Juróom-ñaar-fukk atu njaamte ci Babilon mooy fani benn buur yi Esayi jëfandikoo ngir xamle ne taarixu waxu Yàlla bu Réewum Bennoo Bittiméeriik ak taarixu Adventism mooy 1798 ba ca yoonu Dibeer.

Xam-xam ne sàrtu jaar-jaaru bind ci yonent yi ngir ñaari mbaam-u kaw yi ci Étaas-Üni moo nu may nu seet muj gi ak tàmbali gi, te jëfandikoo ñaari seede yu mbaam yi ngir xam melokaanu baneen mbaam ma. Ndaxte, ci demal, mboolem mbaam ya benn lañu woon. Ci Danyeel amoon na ay mbaam; am na yu dammiku, te ay mbaam sax di génñ ci mbaam ma dammiku. Yenn ci mbaam yi ci Danyeel tolluwuñu benn rëyteek, ndaxte am na yu génñ gannaaw yeneen yi. Waaye du noonu ak ñaari mbaam yi ci Étaas-Üni. Ñaari mbaam yooyu dañuy dëppoo ak seen bopp jaar ci benn jaar-jaar, te di jur benn xeetu màndarga-yoon yi, doonte ñu wuute ci seen njariñ. Am na itam ay cëmbu yu nekk ci biir jaar-jaaru woowu, yu war a xamle bu baax.

Ci njàlbéenug Adventisme, am na soppi gu jóge ci jaar-jaaru waxu yonent bi miir ci mbooloom Filadelfi, ba ca mbooloom Laodise. Kon nag war na am itam ci mujj ga ab soppi gu jóge ci jaar-jaaru waxu yonent bu Laodise. Peeñug Yeesu Kirist bi ëmb leerug xam-xam boobu, te muy

benn cér ci li ñuy ubbi léegi.

Te “gannaaw jeexug juróom-ñaar-fukk at” ba, pàpp bi dina “woy”, te “janook” ji ñu “fàtte woon”, “njaaloo” ji, dees na ko “fàttaliku”. Dees na ko “fàttaliku” ca yoonu Dibéer ba, fa njariñ li nekk ci diggante jaamu jant bi, walla jaamu bés bi yoonu Yàlla xamal nit ñi ne ñu “fàttalikoo” ko.

Ci mbind mi, nu gis ne jaar-jaaru nguurg Babilon bu juróom-ñaar-fukk mi di misaal jaar-jaaru États-Unis bi dale ci 1798 ba ci yoonu Dimas. Ci beneen mbind bu njëkk, te yoon wu bari ci Xaaj-yu Habakuk, nu gis itam ne jaamono njaam ak gammu gi ci Misra, itam di misaal jaar-jaaru États-Unis ak xetu Yàlla. Ñetti jaar-jaar yooyu—Babilon, Misra, Adventisme ak États-Unis—duñoo rekk ay réew-yoon yu ñu mën a yóbbu ci yeneen yii, waaye bu nu jëfe yoonu wax ji njëkk ci ñetti rëdd yooyu, lu neex lool la. Dinaa tëj mbind mi ak benn misaal bu yomb te doyadi, ngir wone li ma bëgg a wax, ak li ma namm a wéyal su nu delloo gën a wax ci jaar-jaaru Esayi ñaar-fukk ak ñett ci beneen waxtu.

Jàngoro Babilon dafa am buur bu ñu waxtu ci njàlbéen te am buur bu bon ci mujj. Su fekke sax moo doon Biden walla Trump, loolu amul solo, ndaxte téereb Daniel jàngale ne Yàlla mooy taxawal kilifay te mooy leen wàcc. Li ñu man a wóor ci képp ku nekk njiitu Demokaraat walla Réew-piblik ci jamonoy yoonu Dibeer mooy ne njiit bu bon la. Nebukadnecar mooyoon Babilon; mooyoon jaamkat bu taru Babilon, ku bëgg a sànni ñetti góor yu baax ci safara. Waaye ci mujj, mu soppeeku ci Yàllay Daniel. Waaye noonu la mujjul ak buur bu mujj bi, Belshaccar. Moom buur bu bon la woon. États-Unis bi ci waxu yonent yi tàmbalee na ni xar, te loolu misaal la ci Almasi bi ak saraxam ngir nit ñi. Ci mujj, États-Unis bi dina wax ni nàg. Coppite gi nekk ci bindu jàngoro bii, jógé ci Almasi ba jëm ci Seytaane, ñu ngi ko tektal ci wuute gi nekk diggante Nebukadnecar ak Belshaccar.

“Belsaccar am na ay yoon yu bare ngir xam te def coobare Yàlla. Gisoon na baayam-mag Nabukadnesar ñu dàq ko bàyyi ko ci mbooloom nit ñi. Gisoon na it xel mi buur bu réy, bu réer ci ngërëmam bopp, doon màggal, ne Ki ko ko joxoon nangu ko ko. Gisoon na buur bi ñu dàq ko génne ci nguuram, ba def ko moroomu rab yi ci àll bi. Waaye bëgg-bëgg Belsaccar ci bannex ak màggal boppam far na ay njàngale yu waroon a nekk ci yéenem ba fàww; te moo def bàkkaar yu ni mel ak yi indi àtte yu tar ci Nabukadnesar. Yàq na ay waxtu ak yoon yu ngëneel jox ko, te bàyyi na jëfandikoo yoon yi nekk ci ay loxoom ngir xam dëgg. ‘Lan laa wara def ngir ma mucc?’ la doon laaj bu buur bu mag waaye bu dof bi romb cig yéemu xol.” Bible Echo, 25 Awril 1898.

Seetleen ne Buur Belshassar mooy buur bu ñàkk xel. Moom dafa dékku woon atine bu mel ni bu baayam Nebukadnesar, ndaxte ñaari atine yooyu dañoo leen tegtal woon ni “juróom-ñaari jamono” yi ci Léwítik ñaar-fukk ak juróom-benn. Nebukadnesar nekkoon ca tool ya, di dund ni rab, diirub ñaar-fukk ak juróom-ñett téeméer ak ñaar-fukk fan, loolu mooy juróom-ñaari at yu xelu ci Mbind mi; te atine doomam Belshassar, bi ñu bindee ci miir mi, moom itam dafay tegtal ñaar-fukk ak juróom-ñett téeméer ak ñaar-fukk. Wuute gi mooy ne atine bi daloon Nebukadnesar soppi na ko ba def ko buur bu am xel, waaye atine Belshassar daldi dal ci buur bu ñàkk xel.

“Ci buur nguur gu mujj ga bu Babilon, ni mu mel ci misaal ak buur bu njëkk ba, dogalu Samaay Kiy Wottu jot na ko: ‘Yow buur bi, ... waxees na la ne; nguur gi teq na la.’ Daniel 4:31.” Prophets and Kings, 533.

Bind biir bi ci miir gi nguur gu mujj gi mooy amendmaa bu njëkk bi, bi wone “miir” mi taxawal diggante kërceen ak réew mi, te buur bu dof bu mujj bii xamul loolu. “Juróom-ñaari yoon” yi ci Léwitiik ñaar-fukk ak juróom-benn dafa tekki “tasaaroo nit ñi”, te buur bu bëj-gànnar mooy ko yeggale ci yoonu Dibeer bi. Tasaaroo boobu mooy yàqu réew mi, mi topp yoonu Dibeer bi. Réew bu juróom-benneel bi fàtte na njàngat yi ay baayam yu samp nguur gi jàngale woon, ñi bind Dëggalinbaat gi ngir aar duñu rekk ci ab kërceen gu yàqute, waaye it ci ay buur yu Yorop yu doo waar, yi jigéen ju yàqute ja tédoon ak ñoom. Baay yi samp nguur gi mooy ñi bañ papaas bi ak ay buur yu Yorop, ndaxte xamoon nañu ci seen bopp, gannaaw ba ñu génnee ci tasaaroo bu junni ak ñaar téeméer ak juróom-benn-fukk at yu lëndëmug papaas bi, ne aar yi ci melokaanu noonu war nañu doon xeer wu njëkk ci seen Dëggalinbaat bu bees bi. Ñoom ay baay yu xel lañu woon, ñoom mel nañu woon ni xar, waaye du noonu ci baay bu mujj bi, ndaxte moom dina wax ni nago. Baay yi génn nañu ci tasaaroo, te doom ji dellu jàllaat ci tasaaroo. Boroom tooñ bi ci ñaari misaal yi mooy papaas bu njëkk bi ak papaas bu mujj bi.

Mbindu àtte ngir àtteb Nebukadnesar, buur bu njëkk ak buur bu mujj Belshazar, mooy “juróom-ñaari jamono” yu tasare ci Levitik ñaar-fukk ak juróom-benn. Nebukadnesar dund na ko, te Belshazar am na ko bindu ci miir mi mu nekk ay bàkku-jàmmam gannaaw guddi gi mu dee. Mbindu bu kàddu Republican ci njàlbéenam mooy muccam ci jaamug buur bu bëj-gànnar, te mbindu bu kàddu Republican ci mujjam mooy njaamloo gu jóge ci buur bu bëj-gànnar. Yoonu Dibéer mooy “guddi googu sax” bi mu dee ni juróom-benni nguur gi ci waxi yëgleb Biibël. Ci ñeenti misaal yooyu yépp, Belshazar, Nebukadnesar, ak njàlbéen ak mujjug kàddu Republican, ñaar-fukk ak juróom-ñeent ci Levitik ñaar-fukk ak juróom-benn, mooy mbindu mi ñu teewal ci njàlbéen ak ci mujj. Loolu moo di màndargay Alpha ak Omega.

Njëkk “keroog yégle” bi William Miller gisoon mooy ñaar-fukk ak juróom ñaar-fukk bi ci Leviticus ñaar-fukk ak juróom benn. Moo nekkoon xalis bu jëkk bi ci fondamaañ bi Yeesu samp ci liggéeyu Miller. Te itam moo nekkoon dëgg-dëgggu fondamaañ bu jëkk bi Adventism bàyyi woon ci 1863. Bi ñépp xeer yi Miller yégle woon ci dëgg deesee tabaxee ci fondamaañ bi, dëgg yooyu dañoo doon ndawtal ci ñaari tablaayu Habakkuk, yu di chart yi pionnier yi 1843 ak 1850. Ñaari tablaa yooyu dañuy tegtal jökkoo gu kóvenaaj bi nekk diggante Yàlla ak ñoñam yuñu tudd, ni ko ñaari tablaayi Fukk Yoonu ndigël yi doon tegtalee kóvenaaj bi ak Israayil gu yàgg ga.

Ci mujju Awanntis bu Laodise, bi ñu ko tuddé ci gémmiñu Boroom bi ci jamonoy yoonu Dibeer, bind bi nekk ci miir mi mooy ñaari sàrt yu sell yu ñëkk ya. Sàrt yi nga xam ne maneesuñu leen a jàng, ndaxte dañoo bañ a jariñoo ak yégleb waare ga ci ndoorte seen jaar-jaar....

Krisisu xalis bu 1837 ci États-Unis nekkoon lu jafe-jafe, te ay yëf yu bare ci wàllu ekonomi, yoon yi ak politik yi, ak itam jëfandikoo gu wéradi ci wàllu spéculation moo ko indi.

Buubël spekulatif: Ci at yi jiitu woon 1837, amoon na yëngu-yëngu gu réy ci spekulasyonu suuf ak ci jëfandikookat yi, te loolu réyee woon ci benn xaaj ndax yaataluwaayu réew mi jëm penku.

Spekulasyonu suuf, rawatina ci suufu diggante penku gi, indi woon yëkkute njariñu suuf yu ëpp ak boroom alal yu bari a jël ay bor.

Krédi yu yomb ak lendu yu aju ci xel doxalin: Banq yi ak kuréel yu xalis yi daan joxe ay mbëy yu bari ci krédi ak ay bor, yu bari ci yooyu amul woon sax colatéral yu doy. Jot yu yomb jii ci krédi moo yokk seen dugub ci xel doxalin bu réy bi te gëna yokk risk yi ci yàqu-yàqu gu xalis gu dul dëgër.

Yokkute gi bank yi loolu: Bank yi doon yaatal seen liggéey bu gaaw, te yu bari ci ñoom daan génne ay xalis-kayit (banknotes) yu ëpp woroom seen xalis bu dëgg bi ñuy wax specie (wuram ak xalis-gu-xonq) ngir waral ko. Jëfandikoo boobu, bi ñuy tudde “wildcat banking,” indiwoon na yokkute bu ëpp ci xalis buñ génne te amul ndoorte yoonu kilifteef, te bu kenn mënul wóolu, ci biir yëngu-yëngu gi.

Politig ekonomig Jackson: Politig yi Prezidaa Andrew Jackson jël na céru ngir gëna mettal jafe-jafe bi. Moom mo génnee Specie Circular bi ci atum 1836, te mooy santaane ne suuf yu askan wi di jaay, war nañu leen jënd ak xalis bu dëgër (wurus ak xalis gu xonq), waaye du ak xalis bu kayit. Loolu indi na gaaw-gaaw ngir soppi billet bank yi ci specie, te loolu jur na coono ci wàllu xalis ak bank yu bare yu daanu.

Faktor yu Mag ci Àdduna bi: Jafe-jafe bi nekk ci États-Unis bi amoon na itam ay sabab yu jóge ci xalis ak xaluwaay yu mag yu àdduna bi. Wàññiku bu metti ci ekonomi Britaan, mi nekkoon benn ci ñi gëna mag ci ñu États-Unis di jëfandikoo ci njënd ak jaayante, indi na wàññiku ci laajug marchandises ak exportations yu Amerig. Loolu nag daldi laal liggéey yu Amerig te yokk jafe-jafey ekonomi.

Ragal ak mbëggum bank yi: Ci weeru Mee 1837, ab taxawaayu yëngu-yëngu yu jëm ci xalis, boole ci gakkug bank yi ak wàññiku kredii, jur na ragal ci biir ñi di dugal seen xalis ak ñi koy denkaane. Ragal moomu daldi yóbbu ab yoonu daw ci bank yi ak ab wàññiku kredii bu tar.

Wàññi xalisu: Bi bank yi daanee te keredi ji gëna jafe, mbooloom xalis bi nekk ci ekonomi bi daldi wàññiku bu bare. Wàññiku xalis boobu gëna yokk jafe-jafe yi ci ekonomi bi te gëna xóotël réseysón bi. Boolookaatu mbir yooyu indi na wàllu ekonomi bu tar, buy mel ni daanu bank yi, ñàkk liggéey, wàññiku jënd ak lekkug nit ñi, ak noflaayu ekonomi bu yaatu.

«Amuñu dara lu nu wara ragal ci ëllëg, ludul bu nu fàtte yoon wi Boroom bi gindee nu, ak njàngaleem ci sunu jaar-jaari jamono ji weesu.» Life Sketches, 196.